

צריך

גיליון 4

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
Ben-Gurion University of the Negev

קיץ 2017

צריך

גיליון 4

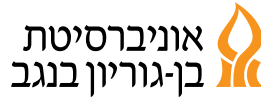
קיץ 2017

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
Ben-Gurion University of the Negev

Tsrif

Ben-Gurion University of the Negev
P.O.Box 653, Beer Sheva 8410501, Israel

הגיליון רואה אור בתמיכת טוני וסטיוארט ב. (ז"ל) יאנג
This journal was published with the generous support
of Stuart (of blessed memory) and Toni Young

עורכים ראשיים: דינה עזריאל, ארז שחר
עורך מלווה: שמעון אדף

עורכי המדורים

שירה: סלין אסייג, רחלי מדר
פרוזה: ענבל גיל, דינה עזריאל
ריאיון: ארז שחר
דימויים: דינה עזריאל

עיצוב ועימוד: סטודיו אי. אר. דיזיין
דימוי הכריכה: עדי בצלאל, חזון המרכבה, אקריליק על נייר, 60x40
עריכה לשונית: ענבל גיל
דפוס: יחידת הדפוס, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

תודה לד"ר חמוטל צמיר על בדיקת הניקוד.

© כל הזכויות שמורות למחברים

ISSN 2411-5371

תוכן עניינים

- 5 ----- פתח דבר/ שמעון אדף
- 7 ----- קומי לכי/ אודליה גולדמן
- 8 ----- ארוחת ערב עם מילנה/ יפעת שחם
- 13 ----- Nocturnal Thoughts/ תמר שחר
- 15 ----- בלעדייך/ עמרי שרת
- 16 ----- הטרגדיה ברכבת של חמש למיניאפוליס/ הדר אורלנוב
- 17 ----- ללא כותרת/ מאי דעאס
- 19 ----- התנצחות/ איציק שחר
- 20 ----- לילה/ יצהר ורדי
- 25 ----- Jacob's Ladder/ תמר שחר
- 27 ----- [זה המקום]/ אסף דבורי
- 28 ----- העיר של הים/ עפיף שליוט
- 30 ----- [רוחות מזרחיות]/ רוני פינקרפלד
- 31 ----- [ללא כותרת]/ שחר מזרחי
- 33 ----- תשפוכת מילולית בחמישה ממדים/ אליהו פכטר
- 38 ----- [ללא כותרת]/ מאי דעאס
- 40 ----- צריך מארח את סיגל בן־יאיר
- 43 ----- [ללא כותרת]/ מאי דעאס
- 45 ----- דשא/ רמי מארק רום
- 53 ----- Good men/ גיל הלר
- 55 ----- המילה על פי מוזיקאים/ ארז שחר
- 75 ----- A severe exercise for strengthening the back/ גיל הלר
- 77 ----- ללכת דרך קירות/ שירי שפירא
- 85 ----- [הנשמה שלי כולה מספר]/ מומו לכיש
- 87 ----- Orange Night/ נטע גורן
- 89 ----- בְּשׁוֹרָה/ אופיר פלדמן
- 91 ----- Woman with bottle/ גיל הלר
- 93 ----- אבא/ שרון אגסי
- 94 ----- שְׁתַּרְתִּיקָה/ רחלי דור רפפורט
- 100 ----- אשכבה/ יונתן קלדרון
- 101 ----- Lemons/ גיל הלר

פתח דבר

נדמה שאין מילה נפוצה יותר בספרות של המאה האחרונה מהמילה "אני" ואף על פי כן זה כבר כמה עשורים שכינוי הגוף הזה מאבד את המידיות שלו, התוקף שלו מתפוגג, ואתו גם תחושת הממשות שמבוססת עליו. אפשר להתמודד עם הסוגיה של הכרסום בוודאות האני באמצעות הספרות עצמה. ובמידה רבה ניתן לקרוא את היצירות המכונסות בגיליון הנוכחי של כתב העת צריף כניסיונות התמודדות מגוונים ממין זה. לעתים הסוגיה מתעוררת מעצם הכתיבה, והיצירה ממחישה את ההתפרקות של אני מוצק, את האיום שמרחף עליו, את הפיכתו לאוסף של קולות ושברים. לעתים הסוגיה היא נקודת המוצא, ואז מתחקה היצירה אחרי השלכות ההיעלמות שלו. לעתים הסוגיה היא נקודת המגוץ, ואז מהווה היצירה דרך עקיפין בחזרה אל האני, מנגנון שמאפשר לו לשוב ולהתמלא במשמעות.

יש אפשרות שנייה: הלשון היא שעומדת לרועץ. ממדיום שבתוכו יכול להתרקם "אני" הפכה הלשון לחיץ שמונע ממנו להתקיים קיום מלא. וכדי למוטט אותו כדאי לפנות לתחומי יצירה אחרים. היבט אחד של אפשרות זו נבחן בריאיון עם שלושה מוזיקאים – יעל בדש, גדי רונן וטל פוגל. כל אחד מהם נדרש לשאלת הקשר בין מילה לצליל, וכוחה של המוזיקה ליצור את המידיות שאבדה, כך נראה, לספרות. היבט אחר נבחן באמצעות שיבוץ הדימויים בין יצירות הספרות – דימוי עונה על שאלה שמעלה הספרות, מחדד אותה, או מכווון את המבט הלאה ממנה, לעבר מקום שהיצירה לא הביאה בחשבון.

יש אפשרות שלישית: שיבה אל הראשיות של יוצרים ומדידת כבדת הדרך שעשו מאז, מעקב אחרי שכלול דרכי ההתמודדות אצלם. כך הוא האירוח של המשוררת סיגל בן-יאיר, שני השירים הראשונים שפרסמה נסמכים בגיליון לשיר חדש שלה, "עובדות", יצירה מלאה רגש וברק. מרתק העיון בשלושת השירים באמצעות הפריזמה הזאת. תמיד יש אפשרויות אחרות לקריאה ולכתיבה. והן תלויות בנטיית לבם של הנמענים, כלומר, בכם.

קריאה והתבוננות מקוריות ומעוררות מחשבה,
שמעון אדף

אודליה גולדמן

קומי לכי

הייתי יכולה לבלע את העולם
ואז לפלט אותו אל החוף
אם רק הייתה לי עיר גדולה
של נדאות, שיהיה מי שיכסה אותי
כשאני מתהפכת, שיהיה מי שיגלה
שאם לילה הוא צל
למה מצילים אותנו פכה.

ארוחת ערב עם מילנה*

אין מה להתפלא למראה תיבת דואר באמצע אי בודד. דווקא אלה שחיים על אי כזה, כמוני, זקוקים לה יותר מכולם. אם לא נזהרים, אפשר אפילו להתמכר לצווחת החלודה בפתיחת התיבה. חריקה כזאת בתוך שקט סמיך כזה מהדהדת ומהדהדת, עד שכמעט מתמצקת לחומר. כמעט אפשר לחזות בגלי הקול הפורצים מתוך תיבת הדואר ולוחצים את מולקולות האוויר שנדחפות ודוחפות אחרות, וגלי הקול מתפשטים וגואים – עד שמאיימים להציף את כל האי. אם הייתי משוגעת, ודאי הייתי מאשימה את הסירנות. ואת השקט. בסוף תמיד נותר רק השקט. והשקט לאחר צווחת החלודה נשמע ברגע הזה שקט יותר. אבל התיבה פתוחה. ומה יקרה אם השקט שאחרי חריקת הסגירה יהיה אפילו שקט מזה? אז אני עוצמת את העיניים וסוגרת את התיבה.

בחודש הראשון שלי פה, כל לילה חלמתי את אותו חלום. בחלומי אני מסיימת את ששת חודשי ההבראה על האי וסוף-סוף יכולה לחזור לפראג כפי שסוכם. אני מנסה לקנות כרטיס רכבת לעיר, אך נדמה שהכרטיסן לא מבין מה אני אומרת. אני מתחננת שוב ושוב שיקשיב לי, אך פתאום אני שומעת שבמקום מילים בוקעות מתוכי חריקות מתכת חלודה. הנוסעים ברכבת מצביעים עלי וצועקים "משוגעת! משוגעת!" ושולחים אותי בחזרה אל האי הבודד. ברגע הזה תמיד הייתי מתעוררת. באחד הבקרים המיוזעים האלה ניגשתי אל תיבת הדואר ותוך כדי פתיחת התיבה צרחתי לתוכה כל כך חזק עד שהגרונ שלי נחרך. בלילה הבא החלום לא חזר, וגם לא בלילות שאחריו. מאז מדי בוקר אני צורחת. ככה. צורחת. גם השקט שאחרי נעשה נסבל יותר. למה אני פותחת את התיבה? מה זאת אומרת למה? בשביל מה יש תיבות דואר? והנה, לפני שבוע מצאתי בה מברק ממילנה.

* הציטוטים מחלום ליל קיץ בתרגום דן אלמגור (זמורה-ביתן, 2001); הציטוטים ממכתבו של קפקא מהספר "מכתבים אל מילנה" בתרגום יונתן ניראד (כרמל, 2014).

[וינה, מרס 1922]

אגיע כמו שנקבע בבקשה אל תכיני כלום אל תחכי לי כמו תמיד שלך
מילנה

ואיך לא אחכה? בזמן שכל מה שיש לעשות על אי בודד הוא לחכות. גם אם נדמה שאני עושה דברים אחרים, נאמר מכינה שניצלים ושטרודל תפוחים, זאת רק אשליה. חיכיון שהתחפש. שגרה של ציפיה. המתנה שהתפרקה לפעולות מעשיות. למה אני מחכה? אני לא בדיוק יודעת. בכל אופן, לא למכתב. ובכל זאת – מכתב. לאחר חמישה חודשים של שתיקה מאומצת מכתב הוא כמעט שיחה. מי מעלה על דעתו שאפשר להתגעגע למילים? ארבע-עשרה מילים נעשו עבורי כל המילים בעולם, ומילנה כתבה עבורי את כולן. "אגיע" – לכל מקום נשאתי את המכתב מקופל בכיס – "כמו" – קראתי שוב ושוב את המילים – "שנקבע" – עד שזכרתי אותן בעל-פה – "בבקשה" – ועדיין התעקשתי לקרוא אותן מהנייר – "אל" – עד שהנייר התפורר – "תכיני" – אז כתבתי את המילים בחול על החוף – "כלום" – וסיפרתי לי אותן כסיפור לפני השינה – "אל" – ושרתי אותן כשניקיתי את האי – "תחכי" – עד שהן כבר איבדו משמעות – "לי" – הפכו למוזיקת רקע – "כמו" – הסתכרנו עם פעימות הלב – "תמיד" – אני כבר לא שומעת דבר מלבדן – "שלך" – ואיך לא אחכה? – "מילנה" – בשבוע האחרון חיכיתי לך, לפני כן חיכיתי לכל העולם.

מילנה ואני נפגשנו לראשונה ב"מינרווה", או כפי שוודאי ייכתב בספרי ההיסטוריה – "הגימנסיה היוקרתית והיחידה לבנות בכל האימפריה האוסטרו-הונגרית". למדנו באותה כיתה, שמונה שנים ואף לא מילה אחת. פחדתי ממנה. אנשים שקטים תמיד הפחידו אותי. נוכחים-נפקדים, חיים-מתים. ועוד מילנה והשתיקות השואגות שלה. לא ידעתי עליה דבר מלבד סיפורים ששמעתי ממקור שלישי לפחות. אמרו שהשתגעה לגמרי אחרי שאימא שלה מתה. שמעת שמילנה המשוגעת גונבת כסף מאביה? שמעת שהיא מסניפה קוקאין מהקליניקה שלו בלי שהוא יודע? מילנה המשוגעת הסתובבה במסדרונות הגימנסיה כמו רוח רפאים, תמיד עם מחברת, תמיד לבד, והיה נדמה שאם רק

ייפול לה העיפרון מהיד – היא תיעלם. ויום אחד היא אכן נעלמה. נעלמה והופיעה כעבור שנתיים בבית הבראה שאושפזתי בו בפראג בשל "רגישות יתר". דווקא במקומות כאלה, שבהם כולם מיואשים מכדי לטרוח ליפייף את הבדידות, כל פרט ביוגרפי שולי הופך לעילה מספקת לחברות אמיצה, ולנו היה את "מינרווה". כל לילה לפני השינה מילנה ואני היינו יושבות בספרייה וקוראות יחד מחזות בקול רם. כשאחת היתה מצטרדת, השנייה היתה מחליפה אותה, וכך הלאה. אלה המילים היחידות שהחלפנו בבית הבראה במשך כמעט שנה. ויום אחד מילנה נעלמה. שוב. הייתי צריכה לדעת שזה יקרה. מדי פעם הייתי קוראת מאמרים שפרסמה בעיתונים צ'כיים שחילקו בספרייה. צחקתי כשסיפרו לי שהיא למדה פרק זמן קצר בפקולטה לרפואה, והתעצבתי כששמעתי שנישאה לאיזה יהודי ועקרה אתו לווינה. אמנם אני לא באמת יודעת עליה שום דבר, אבל מילנה ינסוקה היא החברה הכי טובה שלי בכל העולם. גם אם אנחנו מתקשרות רק באמצעות שמועות אקראיות.

עברו ארבע שנים מאז שמילנה נעלמה בפעם האחרונה, ועכשיו היא בדרכה אל האי.

מחקרים מוכיחים – אדם השווה בגפו במשך חמישה חודשים וחצי ברציפות עלול להשתגע. מטעמי ביטוח, תכנית הבראה על האי הבודד מחויבת לאחר תקופה זו להפגיש את המטופל עם אדם כלשהו לבחירתו. בשלב הזה ממילא נותרו לי רק עוד שבועיים לעזיבת האי, אבל ביטוח זה ביטוח. המליצו לי בהרשמה לתכנית לבחור מישהו שלא ישאל יותר מדי שאלות, אז בחרתי את מילנה. ביקשתי ממנה והיא הסכימה, כלומר כתבתי לה מכתב והיא כתבה לי מכתב. דפיקה בדלת. חמישה חודשים וחצי על אי בודד ולא נפטרת מהשאלה "מי זה?" מילנה. כמו שהיא נעלמת כך היא מופיעה. מילנה מחבקת אותי ומנשקת אותי, התנועות שלה מעושות כאילו התאמנה עליהן, כאילו אנחנו מגלמות תפקידים – משוגעת על אי בודד ומבקרת רבת חסד – וכך צריך להתנהג, הידיים שלה קרות ושפתיה יבשות, ועכשיו רק בא לי שתלך. טוב שבאת, עכשיו תלכי. יופי, לפחות הביאה אתה את "חלום ליל קיץ", המחזה האהוב עלינו ביותר מימי בית הבראה. הנה

חצר. הנה שולחן. הנה שני כיסאות גן. הנה שטרודל תפוחים. נכנסים תזאוס, היפוליטה, פילוסטראטוס ומלוויים. "היפוליטה יפה, הנה קרבה שעת כלולותינו!", אני קוראת בקול רם. עכשיו תורך. עכשיו תורי. עכשיו את. עכשיו אני – שורה אחרונה – "מתי בינינו אין שום חיץ? בחלום. חלום ליל קיץ". סוף המחזה.

מילנה קמה מהכיסא כמו מתוך סיוט. לא הופתעתי. שתיעלם, יאללה, שתיעלם. היא ניגשת מסוערת לתיבת הדואר. תנועות הידיים שלה מהירות כל כך, החלטיות כל כך. מילנה שופכת מהתיק שלה עשרות מכתבים לתוך התיבה, ודוחסת אותם, ושופכת עוד ועוד מכתבים. "אני משאירה אותם כאן", היא ממלמלת. ודוחסת ושופכת וממלמלת. אף פעם לא שמעתי אותה מדברת כל כך הרבה, ורק "אני משאירה אותם כאן". תיבת הדואר כמו מנסה להקיא מתוכה את כל המילים האלה ומפילה מכתב למרגלותי:

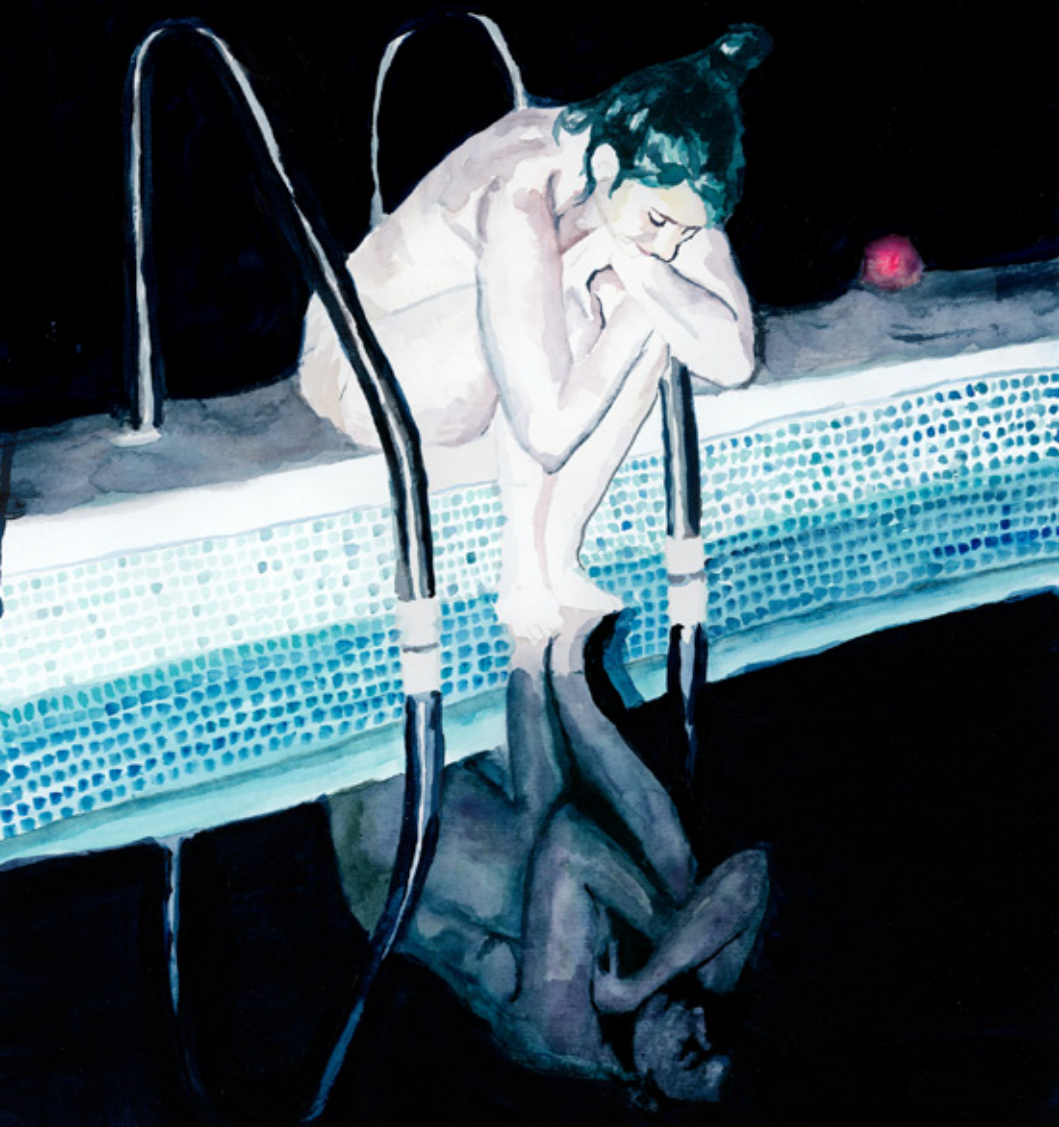
"זמן רב כל כך כבר לא כתבתי לך, גברת מילנה, וגם היום אני כותב רק בגלל דבר מקרי. בעצם לא היה עלי להתנצל על אי-הכתיבה שלי, הלוא את יודעת כמה אני שונא מכתבים. הקלות שבה אפשר לכתוב מכתבים ערערה בצורה איומה את נפשות בני האדם בעולם. הרי זה שיח עם רוחות רפאים, ולא רק עם רוח הרפאים של הנמען אלא גם עם רוח הרפאים שלך עצמך, שמתפתח תחת ירך במכתב שאתה כותב. אפשר לחשוב על אדם רחוק ולגעת באדם קרוב, כל השאר הוא למעלה מכוח אנוש. נשיקות כתובות אינן מגיעות ליעדן, רוחות הרפאים שותות אותן בדרך עד תום. שלך, פרנץ."

ואיך אפשר שלא לצרוח? ומילנה רק ממלמלת שוב ושוב "אני משאירה אותם כאן", ושופכת לתיבת הדואר עוד ועוד מכתבים, ואי אפשר לראות את סופם, ואני מדמיינת את המכתבים עולים על גדות התיבה וגולשים לכל רחבי האי ונערמים, ערימות על ערימות של מכתבים מטביעות את האי ואז את הים ולבסוף מטביעות את כל העולם. "את לא משאירה אותם כאן", אני צורחת. מילנה משתתקת ועוצרת אט-אט את תנועותיה, כמו לא מצליחה לעצור בבת-אחת את התנופה. היא לא אומרת כלום. רק מביטה בי חסרת אונים. איך תחזור הביתה עם כל המכתבים בתוך התיק? הם יטביעו אותה עוד לפני שתצליח להגיע לווינה. אבל מה אתי? מה אעשה כשרוחות הרפאים יכבשו את האי? "תשרפי אותם",

אני מפצירה בה, "תשרפי את כולם" ולא מחכה לתגובתה, אני ממהרת למטבח, מביאה קופסת גפרורים ומבעירה אש בתיבת הדואר. מילנה ואני עומדות דוממות, מביטות באש שמאכלת את המילים עד שהן הופכות לחומר. סוף-סוף חומר. סוף-סוף שקט אפשרי.

אבל פתאום מילנה פורצת בככי. פעם ראשונה שאני רואה את מילנה בוכה, ואני לא נבהלת, אני בעיקר עייפה. "הם נשרפו", היא מייבבת, "כל המכתבים נשרפו". נכון, אני חושבת, הם נשרפו כי אנחנו שרפנו אותם, אבל אני רק שואלת אותה "אז מה נעשה?" מילנה מנסה להסדיר את נשימתה המקוצרת, "כמה זמן נשאר לך כאן?" "שבועיים", אני משיבה וחושבת על כל רוחות הרפאים שמחכות לי מצדו השני של הים לאחר שאעזוב את האי, אז אני מיד מוסיפה "ואולי בעצם אשאר כאן לתמיד". מילנה נרגעת. "אז נתכתב", היא קובעת, "וכך נשחזר את המכתבים השרופים". אני שותקת. אם צריך, אשתוק גם עוד מאה שנה. "אבל מי משתינו תהיה פרנץ?" מילנה מפרה את הדממה. מילא פרנץ, אני חושבת לעצמי, מי תהיה מילנה?

ומילנה נעלמת בפעם השלישית בחיי. אני נעמדת בלבו המשוער של האי ומקפלת את האי סביבי. הנה ציפור, ציפור אוריגמי. אני פורשת כנפי נייר ומתעופפת.

תמר שחר, Nocturnal Thoughts,
טכניקה מעורבת (אקוורל ואקריליק), 35x50 ס"מ

עמרי שרת

בלעדייך*

אָנִי יִשָּׁן הַלַּיְלָה בְּלַעְדֶּיךָ,
אֱלֹהִים, זֶה כָּל־כָּף קַל יוֹתֵר.
בְּלִי נַחֲמַת־חֲמֹן שְׁלִידֶיךָ,
בְּלִי מִגְעָף שְׁכַל־כָּאֵב פּוֹתֵר,

הַלַּיְלָה גַל־כָּאֵב עָמוּם נוֹבֵעַ.
הַלַּיְלָה יִשְׁלוּ דְרוֹר לְהִשְׁתַּחֲרֵר.
בְּפָנִים הַעֲפֹעֲפִים מְצֻטְבַע
הַחֲמֹר שְׁגוֹרִם לִי לְשׁוֹרֵר:

כֶּתֶם אַרְגָּמָן סְמִיד קְרוֹעַ
לְרַחֵב עֲפֹעֵפִי הַנְּמָסִים.
בְּרֻטֹט מְעַנֵּג מִגְעָגוּעַ
אָנִי מִקְדִּים שְׁלוֹם לְנִכְנָסִים:

סִחְרַחֲרַת שְׁל־שְׁדִים שְׁמַת־פְּרֻצַת
מְרַעֲבַת וְטֹרְפַת בְּכַל־פֶּה.
הִיא לִי בַּהֲנָאָה גְלוּיָה קוֹרֻצַת,
אָנִי מְשִׁיב קְרִיצָה וּמְצַפֶּה

לְמַבְלָקָה שְׁתִּכְף מְזוֹדָאֲבַת
בְּרֹאשׁ שְׁמַכְל־עֵבֶר מְכַתֵּר
כְּמוֹ כָּל־לַיְלָה לְצִדֶּיךָ, אוֹהֶבֶת –
אֲבָל הַלַּיְלָה, הַלַּיְלָה זֶה מְתֵר.

* השיר מנוקד כמקובל במקרא.

הטרגדיה ברכבת של חמש למיניאפוליס

בזמן שחיכיתי בתחנה כדי לעשות את המעשה המשוגע שתכננתי לעשות (רק משוגעים משאירים על האש אהבה מבושלת יתר על המידה), פרופסור אייט (כמו 8) הגיע מזיע מבית המשפט ונעמד לידי. הוא תבע היום את מונה מלצ'ט, הסופרת הישראלית שכתבה את "טרגדיה ברכבת של חמש למיניאפוליס", בטענה שהיא גרמה לו לבכות, וכידוע, גברים אינם בוכים.

בהיותו חוקר הדמעות הידוע ביותר בעולם, הוא ראה דמעה או שתיים בחייו, אך תמיד בחן אותן בעין ביקורתית, מקצועית ונטולת רגש. בזכות המאמרים הרבים שפרסם בנושא הוזמן להרצות בכל רחבי העולם, וגם במיניאפוליס, שבדרך אליה התרחש המקרה המדובר בזמן שישב בקרון האחרון ברכבת של חמש וספר בידו.

שאלתי אותו על ה"טרגדיה" אבל הוא ענה כאילו שאלתי משהו אחר, "אחח לא זכרתי עד כמה אני מתגעגע לכפר סבא", אמר, ושמתי לב שאין אפילו קמט אחד סביב עיניו – הוא היה אדם זקן, עם עיניים כחולות של ילד. למרות שתבע את מונה בבית המשפט, כשאמר "מונה" קולו רעד. לא שאלתי עליה כלום.

כשהאוטובוס הגיע הפרופסור עלה במהירות, "את לכפר סבא?", שאל כאילו יש לו הרבה מה לומר, ועניתי שלא. זו היתה אחת ההחלטות המהירות ביותר שקיבלתי, הוא שילם לנהג והמשיך לשוחח אתי בזמן שאנשים ירדו מהדלת האחורית. "רצייתי לדעת על המחקר", אמרתי, "כמה זמן היא אמורה להימשך?"

"יש חוקרים הסוברים כי יש למדוד משך של דמעה מרגע הופעתה על העין ועד לרגע התנפצותה ברצפה", אמר בסבלנות, "אני שייך דווקא לאסכולה השנייה הגורסת כי את משך הדמעה יש להתחיל למדוד כשלושה שבועות לפני הפרידה".

מאי דעאס, ללא כותרת, שמן על בד, 35x24 ס"מ

איציק שחר

התנצחות

הכל כה זכרי בעונה הזאת:
כידוני החצב, אלם הציקדות,
חזוריו המגשמים של הנחליאלי,
אני נשנק מריח אבק החרובים וחושב
על השטים שמתמקמות כעת
בשליית הקרקע המפרעת,
היכן שגיאיות הבר אלפו להיות
נתיבים של מות אכזר.
בעוד כמה חרשים
גדות האספלט תזהבנה להתפקע
באשכולות פרחים הנהרים בקריאת תגר
נגד אדם ושמש.
זו דרכן של שטים
להנציח את זהב חיוכו של התן
הנזקף קפוא על עמדו בליל,
מול אורותיה הגבוהים
של משאית התבוסה.

לילה

"מעל הצמרות עדים העננים"
(שלום חנוך)

ענפי הקיקיון חוסמים את הכניסה לחצר הבניין, אבל נער ממוצע, או מבוגר רזה במיוחד, יוכלו להשתחל. אחרים פשוט יעברו מימין לכניסה, מעל המעיכה בגדר-הרשת – חבלה מתמשכת שגרמו דיירים, מבקרים, גנבים ואופל.

אופל הוא הכלב השחור והעצום מקומה ב'. הוא אוהב לאכול את העכברים שנכנסים בטעות לדירה 7. הוא אוהב לאכול גם את השיירים מתוך שתי צלחות הפלסטיק הכתומות והגלמודות הנותרות על השולחן בתום ארוחת הערב, וגם לכרסם את חוטי המתכת של גדר-הרשת ההיא. מעבר לשער מתחילה מדרכת-המרצפות השבורה, מרצפות חומות ומחוספסות שחריציהן גדושים במה שרק נראה כמו רובה אבל אינו אלא טיט שחור ורקבובי – תמהיל של שיירי-שֶׁסֶק, שנים של מי שטיפה מחדר המדרגות, וצואתו של אופל.

רובה היא חומר איטום. דיירים ומבקרים כבר החליקו על המרצפות הללו, הרטובות תמיד; על פי אחת השמועות שוכן בור-ביוב מנדטורי מתחת למדרכה ההיא, ומים ישנים מחלחלים ממנו גם כלפי מעלה. אפילו עכשיו, בשעת ערב מאוחרת, אפשר להבחין ברטיבותן של המרצפות הנוצצות לאורו של השלט שעל הבניין: ברנר 12.

ברנר, סופר עברי, נרצח בפרעות תרפ"א. דלת הכניסה היא מסגרת פח שבתוכה שובצה שמשה של פלסטיק חלבי דמוי-זכוכית, כתום כמו אורות חניה של מכונית ישנה ושבור כעשרים סנטימטרים מעל לגובה הרצפה. האינטרקום שהותקן שם לפני כעשור התקלקל מזמן, וכדי למנוע נעילה בלתי הפיכה קָשָׁר מִיִּשְׁהוּ את הדלת, פתוחה, לְזִלְזֶלֶת-הַקְּנֻקְנוֹת המקשטת – זו בכל אופן היתה הכוונה – את הכניסה לבניין. זְלִזְלֶת-הַקְּנֻקְנוֹת היא מטפס רב-שנתי ממשפחת הנוריתיים והמדרגות הן מלאכת מחשבת של וולגריות גוש-דנית שחברו לה רסיסיהם

הבלתי־נמחים של אותם מִי־שטיפת־רצפה, כמו גם שיירי צואה, מזון ופיח שהגיעו לכאן מהרחוב על גבי סוליותיהם של דיירים ואורחים. המדרגות האלה מובילות לקומה א', ומשם לקומה ב' וכן הלאה, כצפוי. קומה ב', שתעסיק אותנו ברגעים הקרובים, היא הקומה המפוארת ביותר בבניין. ואם לא המפוארת ביותר, הרי לכל הפחות המשופצת ביותר. כי ברצפת חדר המדרגות של קומה ב' הוחלפו המרצפות בגרניט־פורצלן, טרנד קצרי־מים שטבע את חותמו גם על רצפת הסלון בדירה מספר 7, שם שוכב לו אוֹפֵל ולועס חתיכה שתלש מגדר־הרשת. ועל המיטה בחדר הסמוך, חדר השינה בברנר 12 על 7, יושבת כעת אישה צעירה ומביטה ברגשות מעורבים בגבר הישן לצדה. הגבר הזה הוא אני.

המרצפות בחדר השינה עורן טַרְצוּ, שכן בכניסה לחדר השינה אול הכסף שהקציבו בני הזוג לחילופי המרצפות והם השלימו עם החום המצהיב, המנוקד בשחור מאפיר, לא מתוך אהבה אלא מתוך כורח. טַרְצוּ הוא סוג של מרצפת. אֵת לא חייבת להתחרע, אמר לך הערב, רק לפני שעתיים־שלוש, כשישבו אצל החברים החדשים בברנר 41. טוב, לא בדיוק חברים. רק הבוקר פגשתם אותם במכולת שבקצה הרחוב, ושני אלה הזמינו אתכם לארוחת ערב. תביאו שתייה, הם אמרו. הפחמימות עלינו.

ואת, כרגיל, לא עצרת באדום. דילגת על הסלט כאילו לא דחפתָ לה אותו בכוונה מתחת לאף, שְקוּדֵם תִּשְׁבְּעִי, ומשכָּתְּ אלייך שני בורקס, חתיכת עוף, גרגרי חומס בשמן זית, פיתה. דווקא לאט, בנימוס, בלי לעשות עניין. אבל אתה: את לא חייבת להתחרע.

את זוכרת את המילה הזאת, עמוסת הקונוטציות וְרוּוֹיֵת המצלול: להתחרע. מאיזו שפה היא חדרה אל העברית, לעזאזל, היית ודאי שואלת את עצמך בנסיבות אחרות; אבל שם, באותו רגע בברנר 41, לא עניין אותך שום אספקט לשוני. הצטמקת בבת אחת, כמו בלון מפוצץ. רציית שתמות. רציית להפוך עליך את קערת המרק. רציית לפחות לענות לך. אבל מתחת לחגורה הפעם, כמו שצריך. לסתום לך את הפה, שלא תפתח אותו שבועיים.

אבל איך אפשר לענות כשהפה מלא?

עכשיו את נזכרת בתחושה ההיא, המחניקה. עיסה מבחילה של בצק

ובשר-עוף וגרגרי חומוס ושמן זית. התחרעת, מה שנכון נכון. עכשיו את מתבוננת בך. בפה הפתוח, בשפתיים שאת אוהבת לנשק אבל בשעות אחרות, לא עכשיו. השיניים המבצבצות ביניהן. את מכירה אותן היטב, כמעט בַּשְׂמוֹת. זו שנשברה לך כשעפתם שניכם מהאופנוע בירידה מאיילון, לפני שנתיים וחצי. זו שלידה, עם הסתימות החוזרות ונשנות המשוות לה גוון כהה, נושן. שני הניבים הבולטים-מדי בשורת השיניים העליונה – סיפרת לך שפעם, בילדותך, התחפשת לדרקולה ומאז דבק בך השם דַּאגוּ. את מביטה בשערות שמתחת לסנטר, שערות שחמקו מסכין הגילוח – תמיד חיפפת באזור הזה, את אומרת לעצמך ושוב עולה כך תחושה של גועל.

מדליקה את הטלוויזיה. הערוץ שלך. דשא מכוסה בשלג מכוסה בכוכי מכסה מגרש כדורגל בארץ כלשהי ושחקנים כתומי-מלבוש מתרוצצים, מגושמים, בניסיון לבעוט, למסור, לבלום, להתפנות לקבל כדור. נַזְכַּרְת בויכוח הנצחי על הכנסת הטלוויזיה לחדר השינה וחשה את שנאתך לטלוויזיה, לכדורגל, לשישיות הבירה. לך.

האישה הצעירה קמה מהמיטה ומחליטה לצאת.

האישה הצעירה היא אשתי, כבר חודשיים. חדר המדרגות שקט. בלי להדליק את האור, מפחד התחשמלות – מאז ומתמיד הפחידו אותך החוטים הכחולים והחומים שמסביב ללחצן האדום – את מתחילה לרדת במדרגות. בזהירות. אתה בטח לא תתעורר עד הבוקר. יש לך כמה שעות לשרוף. לחשוב. לקבל החלטות.

בחוץ, על המדרכה, את נתקלת כרגיל במרצפת הכולטת. כאב חד משתלח מקצה הבוהן ועד הקרסול, אבל את לא נעצרת. זה הזמן להחלטות. כן לא שחור לבן. את לא תגורי את זה עוד שעה, יום, עשור, חיים. את תחטכי: לכאן או לכאן. או שתעזבי – עכשיו עוד אין ילדים, זה רק את ואתה, והשיער שלך עדיין אדום ומלא ממש כמו שהיה לפני הצבא – או שתישארי אתך אבל בכל לַבָּך, כמו שאומרים; אַתָּך עם הניבים הבולטים והשיער הסורר שבין הסנטר לצוואר וה"לא חייבת להתחרע" שלך, המעורר בך רגשות שמבהילים אותך עכשיו: יא בן זונה, איך אתה לא מתבייש מולם? לשפוך עליך מרק רותח, להרוג אותך.

את מנסה לצאת דרך השער החצי-פתוח, להוכיח לך שאת עדיין יכולה,

שאינך שמנה כפי שנדמה לך. אבל זה לא מצליח. קיקיון מזוין. את נסוגה וחוצה את הגדר מעל המעיכה, כרגיל. הרחוב שקט. ריח מוכר שט סביב הבית. יערה, נדמה לך. כמו אצל הוריו. צללית אישה צועדת בסמטה ממול. את קופאת אבל מאוחר מדי; היא הבחינה בך ונשימתה נעצרת. גם היא עצמה. היא קרבה אלייך לאט, ואת מרימה את צווארון המעיל, כאילו יש בכך כדי להסוות את זהותך.

מאוחר מדי. אחותו.

אחותו היא ואינך רוצה לומר דבר אבל אין צורך ממילא. היא מבינה. וזה קצר מנשוא: "רוצה לישון אצלי?" שיערה ארוך וחלק ומבריק ואת רוצה לצלול לזרועותיה אבל רגלייך אינן נענות. הן עייפות, רוצות הביתה. את לא. את רוצה אליה. ושוב היא שואלת, מקוצר, "לישון אצלי?"

וכעת גם הפה בוגד: "לא". את יודעת שזה שקר. בטנך יודעת שזה שקר. ידך מושטת קדימה ומשתהה על לחיה החמה. "לא", את אומרת שנית ומסתובבת חזרה אל ברנר 12. קופצת מעל המעיכה בגדר־הרשת, עולה במדרגות ופותחת את דלת הדירה. דורכת על זנבו של אוֹפֵל, מתנצלת בלחישה, מכבה את הטלוויזיה ונכנסת למיטה בבגדייך.

הגבר הצעיר מתהפך על צדו ומשמיע נחרה קלה. בעלך. הוא מחייך בעיניים עצומות, וריח נורא עולה מפיו. שוב גואה בך הבחילה ההיא, אבל חוֹבֶרֶת לה תחושת הביטחון הילדותית, המנחמת: נְשָׁאֶרֶת אתך. הפעם זה סופי, את יודעת. נְשָׁאֶרֶת. בבית.

עם הבנזונה.

והבנזונה, אתם כבר יודעים, הוא אני.

תמר שחר, Jacob's Ladder, טכניקה מעורבת (אקוורל ואקריליק), 36x46 ס"מ

אסף דבורי

*

זֶה הַמָּקוֹם
מִחֲלִיף שְׁכוֹן רִכְבֵּת בְּצַמּוֹד קִרְקַע
קוֹרָא לְעִירוֹת פְּתוּחַ עִירוֹת
פְּתוּחַ.

זֶה אֲנִי שְׁעוֹמֵד
כְּמַעַט נְנוּחַ
מְקַבֵּל הַכֹּל, מְנִיחַ לְשָׁעוֹת
לְהִשְׁחִית אֶת הַגּוֹף.

אֵל תְּדַאג, אָבֵא,
שְׁפַת אֲבוֹתֶיךָ מֵתָה בְּפִי
יְדֵי עֲדִינּוֹת, דְּקוֹת,
עוֹרֵי לְבָן.

העיר של הים

הים תמיד אמר לי הרבה. חלמתי לגלות את העולם – את מה שמסתתר מאחורי הימים. הנסיעה לחיפה מרגשת אותי: אני משקיף על גלי הים שמגיעים מרחוק, מחכה לספינות הבאות מהעולם ההוא שאני אוהב. את הים הזה לא יכולתי לראות מהכפר שלי כי הוא מרוחק מהגלים ומהאניות.

הכפר שלי שעון על צלע הר קירח, וכאשר הערב מופיע, מיד מרגישים את השקט ואת השיעמום, את החיים בשגרה אטית מתמדת. הפנים הן אותן פנים. הפנים יגעות, לא יודעות משהו אחר, לא יודעות שיש זמן לבילויים, לחיפוש אחרי האושר.

"הדאגות, בני, רוכבות עלי. לנו אין זמן למנוחה. כל החיים שלנו דאגות ועבודה קשה".

מאז שנולדתי וגדלתי, והכרתי את החיים, אני צופה בהורי עיפים ויגעים. יודעים רק לעבוד, ולעבוד קשה. אבל אלה, תושבי עיר הים, תמיד מחייכים; נוסעים, חוזרים, מארחים ומתארחים ולא נראה שהם עסוקים במחשבות על עבודה.

משל הנמלה והצרצר, האם יש בו אמת? במשל, הנמלה עובדת יום ולילה ובחורף יכולה לנוח, כי כבר הבטיחה את המזון עבורה ועבור ילדיה. אבל בכפר שלנו נמלה לא יכולה לנוח, בגלל החובות שהולכים ונעדרים עליה. במשל, הצרצר ששר ולא עובד בכלל לא מוצא אוכל בעונת החורף. אבל בעיר הים הוא לא עובד, ולמרות זאת חי חיים טובים, חיים ברמה גבוהה, באושר לא יתואר.

למה נולדתי בכפר הנידח הזה? הלוואי שהייתי נולד בעיר הים; הייתי נהנה מהחיים; מטוילים, מנסיעות, מהפנים המחייכות. הלוואי שהייתי נולד שם כדי שתמיד יהיה כסף בכיסים שלי, כסף כמו מעיין נובע.

הלכתי לכיוון חוף הים, נחוש בדעתי לחצות אותו. ירדתי אל המים שהיו חמימים. הרגשתי צמרמורת. המוות התגלה אלי כמו שד שחור ומכוער, שמחכה לי באמצע הים. התבוננתי אל החוף וניסיתי לחזור, אבל עלו

לפני פני אבי ואמי, היגיעים. למרות אהבתי הגדולה להם ברחתי מהעצב
האינסופי אל מעמקי הים.
בהתחלה הרגשתי איך הגוף שלי מתרומם וצף על פני המים והגלים
משחקים אתו ומפתים אותו ללכת קדימה אל העולם הזר, שחיתי כדי
שאזכה לראות אותו.
הידיים שלי מעבירות את המים אחורה והרגליים דוחפות את גופי
קדימה בתנועה מתמדת. הים רחב, הגלים לא מרחמים. הגלים מחזירים
אותי לאחור ואני מתקדם. הרגליים דוחפות את גופי. גופי פורץ גל
אחרי גל. גופי מנצח את הגלים החזקים. אני מאתגר את הכוח העז של
הגלים הסוערים, בהתקדמות שקטה ומתמדת.

רוני פינקרפלד

*

רוחות מְזַרְחִיּוֹת
נוֹשְׁבוֹת אוֹתְנוּ בְּכַח
מִבֵּית הַחֲזֵה.
יַעַר פּוֹשֵׁט בְּגִדְיוֹ מֵאַחֲרַי וְיִלּוֹן עֶשֶׂן וְחֹזֵר
לְהֵלוֹם אָפֶר בְּרֵאשֵׁינוּ. בְּדֵל מַחְשָׁבָה דְלוּקָה
מְשַׁלֵּה מְבִלֵי דַעַת וּכְבֹר
קוֹצִים מֵתִלְקָחִים בְּגֵרוֹן.

וְעַכְשָׁו כָּל הַמְּלִים צְרִיכוֹת שְׁאֵלָהִים
יֵרֵד אֲלֵיהֶן
וּבְאֶצְבַּע רֶפֶה
יִזְרֶה לָהֶן לְבָנוֹת תְּבִיחָה
שֶׁל מִיָּם, לְהַנְצִיל
מִמְבוּל
הָאֵשׁ.

שחר מזרחי, ללא כותרת, צילום דיגיטלי, 30x30 ס"מ

תשפוכת מילולית בחמישה ממדים

אני יושב עירום כביום היוולדי על ספסל עץ מעורער מול גן המשחקים, מביט בילדים משחקים ומהרהר על מצבי העגום. אילו התנהלו העניינים כסדרם ודאי הייתם מוטרדים מעט מהעובדה שגבר מקריח בתחילת שנות הארבעים לחייו יושב עירום כביום היוולדו אחר צהריים סתווי בפארק ותוך כדי הרהורים על מצבו העגום צופה בילדים קטנים משחקים, אולי אפילו הייתם שוקלים ובצדק לערב את המשטרה, אך מצב העניינים שלי רחוק מאוד מלהתנהל כסדרו. אינני יודע איך לומר זאת, ואולי לשפה התקנית אין הכלים הראויים לתאר את מצבי הבלתי תקין באופן שערורייתי, אבל בלית ברירה ובהיעדר דרך טובה יותר אומר שאני במובן המילולי ביותר, ובכן, שקוף.

אמנם בימים הראשונים לשקיפותי לא סברתי שעלי להכריז על משבר, או כמו שאוהבים הטיפוסים הצבאיים שביננו להכריז: "קוד אדום", אבל המצב הפך למעורר דאגה במידה כזאת שאינני יכול לעשות מה שכולנו עושים במצבי משבר פעוטים יותר, הוא להתעלם ולקוות לטוב. בכל מקרה, רע או טוב, אין בכוונתי לעורר שערוריות מכל סוג שהוא, לא בפני אשתי וילדי, ולא למצער ובאין ברירה בפני אנשים ישרי דרך ההולכים לתומם ברחוב. הרי ודאי אין זו אשמתם של האנשים המנויים לעיל, וחזירות אנוכית מצדי אפילו לחשוב שעלי להכביר עליהם כבעיה זאת שאמנם נראית לי בכל רגע שעובר חמורה יותר ויותר, ובכל זאת בעיה שהיא ודאי אישית לחלוטין איננה אמורה לעורר ולו את העניין הקל ביותר של כל אותם אנשים ישרי דרך המנויים לעיל. בכלל, הופך אני בדעתי ונעשה מבולבל יותר ויותר לגבי אופייה של הבעיה. כלומר, היא ודאי קיימת! ואמת זו לעניות דעתי שרירה וקיימת בפני עצמה, אך מה אופייה והאם אפשר להגדירה כבעיה? זאת אני שואל את עצמי ונעשה פחות ופחות בטוח. כי בכל זאת דבר שאיננו משפיע ואיננו אמור להשפיע על איש הופך את ההתענות שלי בו למיותרת, אנוכית וחסרת עניין לציבור. אם נחשוב על כך מעט לעומק, אפשר שאין זאת בעיה כלל וכלל, אלא רק הפרעה קלה וחסרת חשיבות בסדר יומי, ושאם נותרה בי

מעט מן ההגינות והענווה הנדרשת, עלי פשוט להתעלם ולקוות לטוב. (ועלי להודות שדרך פעולה זאת איננה פחות טובה או מועילה מכל דרך פעולה אחרת.) ואפשר, בבקשה אל תסמיקו במבוכה, שלא זאת בלבד שאין זאת בעיה אלא שברכה היא ומתנה עטופה בסרט מאת האינסוף. כי הרי הקו הוא אִם ההגבלה. העולם מורכב מקווים המתווים גבולות ובלעדי הקו שבקושי קיים בפני עצמו כל היקום היה מתערבב בתוך עצמו, עצים בכביש, אדמה בשמים, אדם באוויר ובסוככים אותו, והכול במערבולת מהממת של צבעים וחומר. אם כך, מדוע בעצם דבר רע הוא בהכרח אם הקו מיטשטש במקרים יחידניים ופרטניים, מעין שחרור נפשי של הטבע שעל פי רוב כבול בשלשלאות ברזל לחוקיו החמורים המסוככים, המשעממים, המתישים בדקדקנותם. טוב, אפסיק את תשפוכת המלל הזאת לפני שהיא יוצאת לגמרי משליטה.

הייתי שורד את זה איכשהו, את כל עניין השקיפות. כלומר, לבוסים בחברת הביטוח אין זה משנה אם הדוחות הכספיים מתמלאים בידי צב או תולעת, איש שקוף, או, לצורך העניין, מעצמם. אולי אף היו מבכרים זאת מטעמי מס וכדומה. אך הדוחות מתמלאים ולמען האמת עלי להודות שממילא הבוסים מעולם לא היו מודעים לקיומי כך שמהבחינה התעסוקתית לא נשקפת שום בעיה בעתיד הנראה לעין.

אלא שערב אחד הודיעה אשתי שאינני אורח רצוי במיטתה. "אתה שקוף, אתה לא בן אדם, שלא לומר גבר." כך אמרה תוך כדי קילוף גרביוני משי לבן במורד רגליה.

לא עניתי מכיוון שלא עלה בידי לקבוע אם דבריה ראויים להיקרא טיעון, וכמובן לא יכולתי לקבוע בביטחון שהטיעון שגוי.

כשהבחינה בעלבוני המוצדק ובעקבות רמזים עבים שסוף כל סוף אני הוא זה שמשלם על המיטה שממנה היא מגרשת אותי (מעולם בכל ימי נישואינו לא העליתי על דעתי להציף את הנושא), אמרה היא בנעימה מרוככת אך פסקנית לא פחות, "זה לא ילך!"

בינתיים אני ישן על הספה בסלון.

אמנם ניסיתי בכל מאודי לעשות את הדבר הנכון והמוסרי הנדרש במצבי ולהתעלם מחוסר היחס מצד משפחתי וחברי ועם זאת גברה עלי תחושת הבידודות שבהכרח תפקוד אדם שקוף ותגבר מיום ליום. אין זה פשוט להיות במצבי. אמנם אין זאת אשמת איש אבל אינני חושב

שגאווה וגסות רוח לומר שאחרי הכול אני אשם בכך פחות מכולם. אולי גופי נעשה שקוף, אך ברגשותי לא ניכר כל עמעום. על האדם להיות, כנקודת מוצא סבירה לפחות, נראה ונשמע כדי למצוא את מקומו בעולם. רגשי האהבה העזים שאני חש לאשתי ולבני הקטן עומדים עוד במלוא תוקפם ולמרות שאין זאת כלל אשמתם שאינני יכול להביע את רגשותי, ודאי אין זאת אשמתם שאינם יכולים להביע את רגשותיהם העזים, לבטח לא פחות משלי, כלפי, הרי אני שקוף, ועדיין אינני מצליח שלא לכעוס על שוויון הנפש שבו הם מקבלים את שקיפותי. וכך באחד מפרצי הרחמים העצמיים שלבושתי תוקפים אותי מדי פעם, מתחילות לזלוג מעיני דמעות בלתי רצוניות, שקופות כפנינים על עורי השקוף. רוח קרירה חולפת בגופי העירום והשקוף. בגן המשחקים ילד מתנדנד על נדנדה אדומה. להפתעתי הוא נועץ בי מבט ישיר. בעיניו ניכר שאין מבטו חולף דרכי אל כר הדשא שמאחורי אלא נתקל בגופי ונעצר. לפתע חש אני באופן מוחשי ומביך בעובדה שאני עירום כביום היוולדי. אני שולח מהר את ידי ומכסה בהן את ערוותי. הילד פותח בסדרת פעולות שמצד עצמן פשוטות הן בתכלית אך הוא מבצען בצורה מופלאה, מדהימה בקפדנותה הבלתי מתפשרת. הוא גבוה ורזה מאוד, עורו אינו בריא, מנוקד פצעונים אדמדמים, ולעיניו מורכבים משקפיים עבים שחורים. שערו המתולתל שחור ושמונני, דבוק למצחו הגבוה. בגדיו, שהיו גורמים לכל אם המכבדת את עצמה לפכור את אצבעותיה בייאוש, אינם במידתו, גדולים הם, רחבים ומתנפנפים. הוא פושט את רגליו הארוכות ונועץ אותן בקרקע, עוצר באחת את תנופת הנדנדה. ואחר כך פוסע מעדנות על גבי החול הרך ועוקף בזהירות אין קץ ארמון חול ההולך ונבנה בידי ילדה קטנה צהובת קוקיות. זהירותו קיצונית והוא מבצע מעקף גדול כדי שפסיעותיו הרכות אף לא ירעידו את ארמון החול המרשים. בתום המסע הוא מדלג בקלילות מעל מעקה האבן המקיף את ארגז החול ומתיישב לצדי. הוא מנגב במכנסיו את ידיו החלשות למראה בקפידה רבה. רק אחרי שבחן אותן ארוכות וניגבן שוב ושוב עד שהניחו את דעתו הוא מוציא מכיסו חפיסת מסטיקים בטעם מנטה. הוא קורע את הפלסטיק העוטף את החפיסה ומשליך אותו ללא גינונים על האדמה. את קיפולי הנייר הוא פותח בעדינות של אמן אוריגמי, נזהר שלא לקמט את נייר העטיפה.

הוא שולף באצבעותיו הרזות פיסת מסטיק אחת ומניחה בזהירות בחיקו. מקפל בחזרה את קצוות הנייר בקפידה עד שהחפיסה נסגרת הרמטית. מחזיר את החפיסה לכיסו, ובהפגינו את אותה אלימות מתפרצת חסרת פשרות קורע את הנייר העוטף את פיסת המסטיק עצמה ומשליכה לאדמה, שתתעופף לה לאן שהתעופף הפלסטיק שעטף את החפיסה. הוא חוצה את פיסת המסטיק הארוכה והצרה לשני חצאים מדויקים על חוט השערה, זורק חצי אחד לפיו ואת האחר מגיש לי. אני נוטל את המנחה מאצבעותיו שלמרות טיפולו הקפדני עדיין מלוכלכות בשחור מתחת לציפורניים ומכניס לפי. אנחנו לועסים בכובד ראש את המסטיק בטעם מנטה במשך כמה רגעים. כשטעם המנטה החריף והראשוני חולף והמסטיק נעשה סתם עיסת גומי תפלה הוא פונה אלי ושואל בקול יציב, "אדוני, למה אתה עירום?"

עלי להודות שאף על פי שלא ציפיתי לכך, זוהי הרגשה נעימה שסוף־סוף מישוהו פונה אלי בדברים, גם אם על נושא מביך מאוד כמו גופי העירום. אני דוחק את המסטיק חסר הטעם בין חניכי לשיניים ועונה, "כי אני שקוף."

"אז איך זה שאני רואה אותך?"

"אני לא יודע."

"תמיד היית ככה?"

"לא. זה ממש מגעיל איך שזה קרה, אתה בטוח שאתה רוצה לשמוע?"
"כן", הוא אומר בלהיטות, עיניו נוצצות בסקרנות.

"אז ככה, אני לא יודע איך בדיוק לומר את זה אבל לפני שבוע קמתי בבוקר וכל הגוף שלי היה מרוח על כל החדר, הקווים שמקיפים אותו התמוססו איכשהו וכל הצבע פשוט התנדף. עין אחת שלי היתה מרוחה על הרצפה, חצי רגל על אדן החלון, החצי השני על הדשא למטה. הכי גרוע שרבע מהגולגולת ואוזן היו מרוחים על אשתי. עד עכשיו היא כועסת עלי, אני מבין את זה אבל אולי היא קצת מחמירה אתי יותר מדי, זה לא שעשיתי את זה בכוונה."

"זה מגעיל". אומר הילד ורוק רווי מנטה ניתז מפיו. הוא מוחה את שפתיו בשרוול חולצתו.

"נכון", אני אומר ולא יודע מה עוד אפשר לומר. הילד מבין, לא מבין, מקבל, וזאת צריכה להיות הגישה, כמובן, לקבל, להתעלם ולקוות לטוב.

הילדה צהובת הקוקיות קוראת עכשיו לילד. היא מנופפת בכף הפלסטיק רותחת כולה על הערימה הגבשושית של החול שלפני שנייה היתה ארמון מפואר.

"זה כל הזמן מתפרק לי, יהודה." את השם שלו היא אומרת בקול מתנגן צפצפני, נודניקי להחריד.
"רק רגע רחל." הוא קורא באדישות.

אנחנו ממשיכים ללעוס בדממה הרת משמעויות על הספסל בפארק ההולך ומחשיך. הילדה צהובת הקוקיות רוטנת בזעם, קמה ומושכת במכנסיו של הילד. "נו יהודה, תעזור לי." לפתע היא מבחינה בי. היא מודדת אותי במבט חודר וצלול שגורם לי להתכווץ מעט. היא נתלית על הילד ולוחשת באוזנו בקול רם שמגיע לאוזני, "יהודה, למה האיש הזה עירום?"

"כי הוא שקוף," הוא אומר בקוצר רוח, "מה את, טיפשה?"
"אימא אמרה שתפסיק להיות כזה מגעיל," היא צובטת אותו, תוקעת בי מבט צלול אחרון ומאבדת עניין. "בוא. לעזור. לי. עכשיו!" היא מצווה עליו וידיה השמנמנות נחות על מותניה, כל כולה אומרת תקיפות מיניאטורית שאין לעמוד בפניה.

"בסדר, בסדר," הילד רוטן, קם ושוב מנער בקפידה את מכנסיו שמיד מתלכלכים ללא תקנה כשהוא כורע לצד הילדה בארגז החול הבוצי.
"מיליון פעמים אמרתי לך, הקומות התחתונות צריכות להיות יותר רחבות מהעליונות, לא להפך."
אני קם ושואל, "אני יכול לבוא לפה גם מחר? ממש כיף לדבר עם מישהו."

הילד מחווה תנועה של לא-כפת-לי-תעשה-מה-ש'תה-רוצה.
אני מנופף לשלום אבל הם כבר שקועים בארמון שלהם ולא שמים לב אלי.

פתאום אני מרגיש נורא בודד.
אני פוסע על השביל החשוך, עכשיו אחזור לבית שבו נמצא ילדי הקטן שנבהל ופורץ בבכי בכל פעם שקולי בוקע מהריק, לאשתי, ולספה הארורה שלי.

מה יכול אני לעשות? רק להתעלם ולהמתין, להיאחז בתקווה שאולי יקרה משהו, ואולי, למרות הכול, הוא יהיה טוב.

מאי דעאס, ללא כותרת, שמן על בד, 70x50 ס"מ

צריף מארח את סיגל בן־יאיר

שני שירי משרד

סיגל בן־יאיר

אני כפויֵת עֲבוּדָה, לא מְחַלֶּקֶת מֵהַדְּקִים
וְסִכּוֹת, הַבֶּקֶר אֲנִי מְכַלֶּיבָה אֶת שְׁעָרַי לֵהִיּוֹת מְזַכֵּירָת
גְבוּרַת עַל, צְוֹאֲרוֹן מְעַמְלֵן, אֲנִי כְפוּיֵת עֲבוּדָה
מְרוֹיַחָה דְקָה וְדְקָה וְדְקָה עַל חֲשִׁבוֹן מְשַׁלֵּם
הַחֲשִׁבוֹן, לוֹחֶשֶׁת בֵּין עֲטִים וְנִעְצִים, מְהַנְהֵנֶת רֹאשׁ
מְחִיכֶת חֲנִפָה בְּשִׁבִיל תּוֹסֶפֶת הַתְּעֵלוֹת, תּוֹסֶפֶת
חֶק שְׁלוֹשִׁים וְאַחַד שְׁקָלִים וְשִׁבְעַת אֲגוּרוֹת מְעַנֵּק פְּרִישָׁה
נִצּוּל הַצְּהָרָה, מְעֵלִי מְנַהֵל וּמְעֵלִיו מְנַהֵלֵן וּמְעֵלִיו אוֹכֵל
לְחֶשֶׁב זֹאת רַק בְּפוֹרְמָט אֶקְסֵל לְתִיק נְכוּיִים מִס' תִּשְׁעַת אַחַת
אֶפֶס אֶפֶס שְׁתִּים שֵׁשׁ שְׁלוֹשׁ, אֲנִי סוֹלֶלֶת אֶת דְּרָכַי לְמִשְׁרָד
מֵהַדָּר בְּקוֹמָה עֲשָׂרִים וְשְׁלוֹשׁ וּפְקִידָה וְקָרֵן הַשְּׁתַּלְמוֹת
בְּטוֹחַ חַיִּים וְרִיסק וּבְטוֹחַ נְזֻקִים בְּמִקְרָה שֶׁל מַחְלָה קָשָׁה אוֹ מוֹת
0.4 אַחוּז לְנֹעַד כְּדִי לְקַבֵּל תְּלוּשֵׁי קִנְיָה בְּחִגֵּי יִשְׂרָאֵל, אֲנִי עוֹבְדַת
חֲמִשִּׁים אַחוּז מְשֻׁרָה, שְׁזָה בְּעֶרְךָ אֲלֵפִים שְׁקָל.
אֲנִי לֹא כוֹתֶבֶת שִׁירָה כְּכֹר שָׁנָה. אִין לִי זְמַן.
סְלִיחָה.

מזכירה

אני מזכירה דו־שִׁלְחָנִית, מְעוֹלָם לֹא רְאִיתֶם
מְזַכֵּרָה דו־שִׁלְחָנִית כְּמוֹנִי, אֶרְגָּלִית. אוּ בְּאַנְגְּלִית
לְגֵלָס. דָּגָם 803 מִק"ט 12985. מְעוֹלָם לֹא קָמְתִי
מִן הַמְּכַתְּבָה. הִבִּיטוּ עָלַי מִדְּלֶת מִס' 1918, קוֹמָה
מִינוֹס שְׁלוֹשׁ, כְּלִי שִׁלְחָן וְגַף-מִדָּף הַקָּפִי מְרַפֶּדֶפֶת
בְּמַהִירוֹת מִמֵּתְנִי וּמַעֲלָה. אֲנִי, אִשָּׁה-שִׁלְחָן, יֵשׁ לִי אֶגֶן
מְבָרָג, כִּידוֹן וּמְמַנּוּ מְעַבְרוֹת פְּקָדוֹת סִיבּוּב כִּיפּוּף הַקְּלֵד
הַדְּפֵס. בְּשָׁנֵי עֶתְקִים בְּבִקְשָׁה, 180 מְעָלוֹת שֶׁל יַעֲלוֹת
וּמֵאֲחוּרֵי כֶּף מְסַפְּרִים, תְּמוֹנַת נוֹף נִפְלְאָה. אֲגַם צְלוֹל
צָבִי וְשִׁקִּיעָה. בְּשַׁעַת חֲמֵשׁ וְעֶשְׂרֵה, בְּחִשְׁכָּה,
אֲנִי מְצַמִּיחָה אֶת רִגְלֵי מַחְדָּשׁ פָּרֵס לְעוֹבֵד הַמְּצַטֵּיץ.
מְעוֹלָם, מְעוֹלָם לֹא רְאִיתֶם אֶת רִגְלֵי הַקְּטַנּוֹת, הַמְּתַאֲרָכוֹת
נְטֻרְפוֹת, עִם אוֹר פְּלוֹרוֹצֶנֶט רֵאשׁוֹן שֶׁל בְּקָר.

* שני השירים פורסמו לראשונה בכתב העת מטעם בעריכת יצחק לאור, גיליון 14 (2007).

עובדות

יותר מלאהב תמיד
רציתי לנסע לאי הפסחא,
בדף של נשיונל ג'אוגרפיק היה כתוב:
זהו אי קטן בצורת משלש
שאת קדקודיו יוצרים הרי געש כבויים.
מקצה האי עד ללבו 12 קילומטר
והוא מרחק 2075 קילומטר מנקדת ישוב אנושי.
ולבי, כמותו, היה למקום
המישב המבדד ביותר בעולם, צלקת
על אוקינוס, שקט.

מאי דעאט, ללא כותרת, שטן על בוד, 34X26 ס"מ

דשא

שוב נותרתי לבר עם הירקות. לא טוב לי ולא רע לי כאן. אני הולך במסלול שהותווה לי אחרי שסובכו את המפתח ומתחו את הקפיץ. נותנים לי בבוקר כדור ואני יכול להמשיך מחדש. את הכסף אני מחזיק קודם ביד ואז מכניס לתוך קופסת הפח הזו כאן לפני הדוכן. עכשיו כבר למדתי בעיניים עצומות איך נופל מטבע של עשר ואיך נופל שקל. בהתחלה הוא אמר: "תזכור שלא מכירים אותך אז תבקש את הכסף ישר ביד, הם יודעים שאתה חדש, רואים לפי איך שאתה שוקל את הסחורה". הידיים שלי עדיין מזיעות מאז הלוויה והיה לי קשה לספור עודף בקצב שצריך. בהיתי באיזו נקודה באוויר בלי לדעת מה לעשות; לא מבין איך ברזל חזק וטוב שווה פחות מנייר מקומט ולמה כל אחד רוצה לקבל יותר ולתת פחות. הבאתי מחשבון והוא הסתכל עלי כאילו אני פרי מעוך שמשתתר בערימה. אז ויתרתי עליו ולימדתי את הידיים להוריד מהר את הסכום שצריך. עכשיו הן יודעות להחזיר ללקוח חמש שלושים מתוך נייר של עשרים בלי להבין ובלי לשאול, כמו שלימדתי אותן לחנוט את החצילים בניילון נצמד כשעבדתי בסידור הסחורה, כדי להאריך להם את החיים. בהמשך גם כווננתי אותן להעביר את השקית מהמשקל אל המלחציים המיובלים של הזקנות בשיא המהירות, ומתי שצריך גם להכניס אותה לעגלה או אפילו לעזור לסחוב.

אני מנסה לשכוח אבל קשה לי לא לחשוב על הדשא הירוק שכיסה את השביל בדרך אל אימא. כל עלה היה באורך קצת שונה מחברו. הם כיסו את הקרקע בגלים כמו בסיבוב לוליני אינסופי ומשובש. הלכנו והלכנו ולא ראיתי שני עלים באורך זהה. הם נראו דומים, זה נכון, אבל כשהתקרבת ראית שכולם עצמאיים. וביניהם נבלעו שורות הקברים. כמו הדשא כך גם אבני המצבות ניסו להתייחד בגחמות העיצוב של הקרובים, אך בסוף התברר שעוצבו בשבלונה אחידה, כולם תחת בור בדוגמה אחת. העברתי יד למטה למשש את העלים והוא מחץ בידו עיתון כל כך חזק עד שראיתי את השרירים שלו בולטים מבעד לחולצה.

חשבתי לעצמי שהעיתון בטח שומר בתוכו תאריך מהיום ממש, וככה נדע איזה יום זה היה בדיוק. ככל שהתקרבנו לבור הוא מחץ אותנו חזק יותר ויותר עד שהדיו צבע את הוורידים בכף היד שלו. אחרי הלוויה הוא שלח אותי לכסות את הבסטה ולבקש מציון השכן שיעזור לי כי לא ידעתי איך עושים את זה. עד אז הייתי מגיע לשוק רק בימים קצרים או בחג, ותמיד בחשש להתקרב לדוכן שלו. ניגשתי לשם אבל לא ראיתי את ציון ולא כלום, רק הרגשתי מין רעד כזה כאילו חיברו אותי למתח גבוה ושמעתי קול. לא קול אחד, תזמורת באלפי קולות שלא הכרתי קודם. תזמורת קינות לא מכוונת של תדרים משתנים. חריקת כינורות אפלה וגם בהירה כל כך. כל נגן מתחיל תיבה אחת מאחר יותר מחברו, ואולי לא מתחיל אלא בכלל ממשך, כל הזמן ממשך, מאיפה הם באו הקולות, חשבתי, והייתי מוכרח לאחוז לכל אחד מהם את היד ולא לעזוב, לגעת, ללטף, ולהחזיר להם אור. אספתי עוד ועוד אלי, וחיבקתי, מוריד אותם מהבסטה עד שכמעט רוקנתי ומחצתי את כל הסחורה מאהבה גדולה לקול הזה שבא אלי בפעם הראשונה בחיים ואני רוקד וקופץ ומשתולל וממשש את הפירות וראשי מסתובב בצבע, בריח ובמיץ אדום.

פעם שמעתי שבשנה יש שלוש מאות שישים וחמישה ימים, וכיום יש הרבה דקות, והדקות מסתדרות בכל אחד לפי הגוף שלו. כשהייתי קטן שכן שלי ירד עם הכלב למטה וסיפר לי שיש לו ילדים בגן ואישה ועבודה ובגלל זה הוא מאוד עייף ויש לו רק שעה וחצי לעצמו בכל יום, והוא חולם שיהיה לו זמן לשכב על הגב ולקרוא איזה ספר עבה על מישהי בשם יוליה, אני חושב, שמסתובבת כל הזמן בדבלין. ואני ישבתי על המיטה וספרתי כל דקה ודקה – שנה ארוכה והבטתי על הקירות ומולי חור שחור גדול של כלום בווער. כל רגע החור נראה ריק יותר ויותר, ובכל פעם שהתעוררתי חיכיתי להיות עייף שוב כדי להירדם. הוא הביא לי הכול: אוכל, מים וסיגריות שהייתי מעשן בשרשרת, והרופא השני אמר על הראשון שטיפל בי "הוא משוגע, הימם אותך בתרופה של סכיזופרנים", והרופאים הבאים ניסו עלי עוד ועוד דברים עד שהתייצבתי לבסוף ברגע אחד של שיתוק מתפורר עם תרופה חדישה נוספת שהפעם צריכה לסדר אותי סופית. קשה לדעת איך יצאתי משם, כמו שלא יודעים מתי ברז שמטפטף בסוף המקלחת בקצב של

"בופ, בופ" מחליט להפסיק. בכל מקרה מצאתי את עצמי יום אחד בחוץ אחרי אפסון ממושך והתחלתי ללמוד ללכת ולדבר. הפסיעות הכאיבו לי במפשעה והמילים שרטו לי את הגרון וראשי היה מלא עשן כל כך דחוס, שאף מחשבה ברורה או רגש עצמאי לא הצליחו להציף החוצה. ניערתי את הראש חזק ודפקתי אותו בקיר, כמו שעושים למכונת שתייה שלא מחזירה עודף. ובגלל שלא ידעתי איך ללכת התחילו להוביל אותי ממקום למקום, וכשהייתי לבד מצאתי שהכי טוב יהיה לקשור לעצמי חוט על הצוואר ולמשוך אותו כמו רצועה של כלב שמוציא את עצמו לטיול, גם כשזה כאב ולא רציתי בכלל.

בגלל הרצועה מבטי ירד, קומתי השתופפה והתחלתי להסתכל בעיקר לכיוון הידיים. אני עומד כאן אתו כל היום ומסתכל עליהן. עכשיו באות ידיים עם כריות סדוקות ושיער פלומתי שחור שהכסיף כבר על הצד החיצוני של האצבע, ונוגעות באחת שמנמנה מתוך הערימה הגדולה, אוחזות אותה בין האגודל ושאר האצבעות. מלטפות, נוגעות ומחזקות את שכבת הקרבה הראשונה ואז מחזירות לערימה, לא למקום שהיא עמדה בו קודם. אחר כך מגיעות ידיים קטנות וזריזות עם ציפורניים צבועות ורוד בהיר ולוקחות את אותה אחת בלי לדעת שקודם אחזו בה אחרות ומישהו אומר משהו, אבל לא אליהן, מדוע לא? ואיך ידעו להחליט, והן מחזירות אותה שוב לערימה אבל למקום שונה לגמרי. ואני זוכר ושומר על מקומה אצלי בראש כל הזמן עד שלקראת הסוף באות כפות ידיים לבנות מאוד ומטופחות עם לק אדום ובוחרות דווקא בה. הספיק להן להרים וללחוץ קצת, אבל לא חזק, לחיצה קטנה וחכמה, לחוש את העמידות ולראות את הצבע.

"מהיום אתה לא מתקרב יותר לסחורה, אתה שומע, אתה מפחיד את הלקוחות" הוא אמר לי אחרי שהרמתי פעם עגבנייה שנפלה. עמדתי וחשבתי כמה שמש אכל כל זרע וכמה הגבעול משך ומשך לתוך העולם בכוח כזה שמצוי רק אצלו. נכון שיש לידו עוד ועוד מסביב, ואולי מי שזרע את כל אחיו עשה אותו דווקא בחוסר ידע או בלי תשומת לב ככוונה אנגבית, או שלא ייחד לו מאמצים מיוחדים. אבל מבחינתו הוא – אין עוד חוץ ואין עוד פנים, רק הוא, כמו שהוא וזהו. והירוק הזה אורז גרעינים קטנים ושומר בכל שלוחה שלו את מרב אור השמש הניתן לו כמתת איזה כוח עלום. הוא עושה זאת לא ביוהרה או בהרמת אף, אלא

מתוך אקראיות של הכרח דווקא, ביודעו כי לכשייגדע, אותה אנרגיה תלך אל יצורים אחרים, רחוקים־רחוקים. אני סופר בלב חזק כשאני אוחוז בה: זרע, רגב אדמה, שמש, מים ופרי, זרע, רגב אדמה, שמש, מים ופרי, זרע, רגב אדמה, שמש, מים ופרי, ואני ממשיך וממשיך עד שהוא מדבר בקול רם ממש לתוך האוזן: "קום, שתה משהו" – ומחזיק לי את היד עד שאני נרגע קצת, וכל פרי מתוק עבור הגבעול שלו כמו ילד לאמו. וגם אם יבואו עוד רבים, הוא יקבל לעולם יחס של ילד יחיד, וגם אם פגעה בו איזו מחלה תורשתית – מום או מרה שחורה כרונית – שאחרים רואים בה עילה להפלה כירורגית, הוא יודע את אשר מוטל עליו: להמשיך ולצמוח. מה עצוב יותר מעגבנייה פצועה שנפלה על הקרקע ועכשיו נתונה למרמס רגלי זקנים נרגנים. אין היא כאן במקרה, ואיש לא יודע מה עבר עליה. ואולי בעודה נרקבת היא מקבלת את הטעם הטוב ביותר, את הקמט הנכון שמוסיף ידע של ממש ומעניק למחזיק בה טעם בלתי נשכח.

באותו לילה, אחרי שנרדמתי ונרגעתי ראיתי לקוחה קבועה שלנו שבאה להוציא אותי מהמיטה. היא רוצה שאעזור לה לסחוב את הסלים אל תחנת האוטובוסים. חשוך והיא אוזת פנס כיס, וככל שאנחנו מתרחקים מהבסטות הולכים ומתמעטים הצבעים והריחות שבתחומי הפנס, והצבע היחיד נותר אצל האישה שלצדי, באיפור הקשה שלה. הפה בולט באדום ופניה לבנות כמו פני גווייה. והיא מדברת הרבה להוכיח שפיה קיים בעולם. תחילה נדמה לי כי המילים אינן עבורי, אבל למי נועדו? איש אינו פוסע לידנו. אני הולך לצדה והפרטים מתחלפים כבסרט נע אשר מדי פעם נופל ממנו דבר מה ולא טורחים להרימו, ומפעם לפעם היא משמיעה רעש חיוור ואני מהנהן כדי להיראות מנומס. אבל לפתע אני שומע קול ומילה. "שוק", היא אומרת בשריקה שעושה לי שפשוף מדגדג ונעים באוזן. אנחנו ממשיכים והיא נוגעת בידי ברוך שלא חשתי זמן רב, והנה גם פיה האדום מתרכך לחיוך שלו ופניה לבנות פחות. חבילת העגבניות שלה קורנת בבוהק מתוק מהשקית העליונה בעגלה, ואני, שרגיל לא לענות, פותח את הפה ומכווץ את הגבות, מתחיל לבכות ככה, לא יודע למה, והיא כבר לא מדברת, כאילו הבינה הכול ויותר מזה חבל להוסיף.

עכשיו אני חוזר עם השקיות משמעון של התבלינים, והוא אורז את

הדברים בסדר הקבוע. בקיץ, בגופייה הזאת, אני רואה את בטן האבטיח שלו וחש שהיא הופכת חולה מול עיני. כל חריץ חדש הנוסף לידיו מותח את הבטן הזאת עוד קצת רחוק מהשמש. אני זוכר שהיא גדלה לפחות בשתי מידות מהקיץ שעבר. נראה שמאז שכל זה התחיל בכלל לא שמעתי את קולו אבל אני מרגיש שהצרידות שבו קיבלה עוד כמה גוונים עמומים בחודשיים האחרונים, לאחר שביקש ממני לעבור מסידור הסחורה לקופה. הוא מתכווץ בצורה שונה בזמן האחרון כשהוא כועס, והוא כועס הרבה. אני מרגיש את הקול הזה מוסיף שמנוניות וקרקושיות מעל הזפק ומשנה צורה מולי ממש, נעטף בשכבות על שכבות דקיקות שצועקות לעזרה. הוא נרדם בסלון וגם שוכח להתקלח לפעמים וקופסת הסרדינים החריפה שאכל לארוחת הערב פתוחה לפניו ומפיצה ריח של פג תוקף ארוך.

כשהוא ישן אני ניגש ומנסה לגעת בפנים ובבטן שלו, אבל אבריו הלבנים לא נענים לי. ואימא ידעה לנקות את הגרון שלו במילה אחת. היא אמרה לו: בוא, שב, תאכל, והוא השיל מגופו את כל הלכלוך, פניו הוטבו כמו אספו את כל הקרניים בעולם וקולו קיבל סיכוב של עדנה כזאת שאם מישהו מהשוק היה נכנס, הוא היה קופא על המקום כמו פלפל לפני שמורידים לו את הראש וממלאים אותו. והוא היה מביא את הדברים הטובים ביותר בשבילה מהדוכן להרכיב את כל האור הזה על אש המטבח.

כמה שעות אחרי הלוויה התעוררתי על המדרכה מול הבסטה והלכתי אל אימא. נכנסתי למספרה של חיים ממול שהיתה ריקה ושאלתי כמובן מספריים, ומה יכולתי לעשות אם לא לצאת ליישר את הדשא ההוא שגדל באורכים שונים כל כך. המחשבה עליו לא עזבה אותי וכשהגעתי ראיתי שיש עבודה רבה. היה כל כך הרבה מהבשר הירוק הזה שהתפלש בחוצפה לכל הצדדים ואני גזרתי וגזרתי ולקחתי עוד ועוד קווצות שיער בין האצבעות, כמו שראיתי את חיים עושה, וחתכתי ככה לפי האצבע שלי. אבל אז הופיעו דשאים נוספים שהחלו להתרבות כמו זן שפלש לשטח מחייה זר ומשתלט על החיים הסדורים של חוק טבע מקומי. בעודי עובד הם המשיכו לכסות את השבילים סביבי ואני כורע על ברפי ומוסיף ליישר, לתקן ולגזור. היה כבר קר וחשוך והייתי מלא בוץ אבל לא ויתרתי ועשיתי הכול כדי להצליח, והצלחתי קצת, אבל

נחתכתי באחת האצבעות, ולמרות זאת המשכתי ואז נחתכתי שוב, אך לא היה לי אכפת כי הייתי נחוש מאוד ונותרה עוד עבודה רבה. אך גם מה שהייתי מסיים לא הניח את הדעת. נראה שטעיתי בטכניקה כי פתאום כל העלים שגזמתי הלכו וגדלו שנית והפעם גבוה יותר, מכסים את השבילים שכבר גזמתי סביב אימא המסכנה. כמה שרציתי להקפיא רגע זורח אחד עבודה, אבל הם לא נתנו לי. הכול הלך והתקלקל והפך ליותר ויותר רועש. והנה אם זה לא מספיק, פתאום נעמד מולי אדם ועוד אחד, אך לא הסתכלתי כלל לכיוונם והמשכתי אבל אז בא אחד שמשך אותי בכוח ונופפתי מולו במספריים, אך הוא חטף אותם ואני רק השתדלתי להסביר שמוכרחים לתקן כעת כל עוד הכול טרי, ואחר כך לא נצליח לעשות כלום, אבל הם לקחו ומשכו והביאו אותי למקום אחד וסיממו אותי ונרדמתי.

הרופא רוצה שאתקרב דווקא לאנשים אז הגעתי לכאן לעזור לו, וגם אין מי שישגיח עלי והוא לא רוצה לשים אותי בבית של כל המפגרים. אבל אנשים, הם הכי משעממים ואני מרגיש מה כל אחד מהם יעשה ויאמר ברגע הבא, אני פשוט יודע. והוא אמר לרופא "אתה צריך להבין אותי, אני רק אדם עם ירקות". והוא צדק, כי אבא שלי לא ישב כמו הרופא בחלוק לבן עם מרשמים. כל הניירות של אבא עברו אלפי ידיים, והם שווים משהו, והרופא מוציא נייר לבן נקי ככה כמו שהוא, עם כתובת אחת ומינון, שאחר כך לך תאסוף את החלקים שלך, "הרגתם לי את הילד, למען השם".

כשהייתי קטן אימא אהבה להראות לי קסמים כל ערב, איך היא לוקחת בד קטן ועוד בד קטן, כל אחד ממקום אחר עם סיבים משל עצמם ותופרת מהם בובת אצבע שתצחיק את הילדים בגן שלה. היא היתה עושה לי צחוק, בדיוק כמו להם. מחזיקה את הבובה ומעלימה אותה פתאום, כאילו היא מתה ואז מחזירה אותה בהפתעה ואני כמעט בוכה מרוב הפלא הזה. ופעם אחרת היא לוקחת מקל קטן שנפל בגינה, עושה עליו "פו" ארוך ופתאום הוא הופך לקיסם ביד שלה, ואני כמעט עושה פיפי. היא לוקחת רק מה שיש מסביב ועושה ממנו טוב, אף פעם לא מביאה דבר שלא היה.

אבא אומר שאני משתפר אבל עדיין לא עומד בקצב, "זה בסדר, תשב לנוח קצת ואחר כך תלך לפרוט את זה אצל שמעון של התבלינים. הלו,

אני מדבר אתך! רק אל תיגע בשום דבר בדרך ותחזור מהר הפעם, עוד מעט צריך לקפל ולסגור קופה".

לפעמים כשהוא לא רואה ואין לקוחות אני עוקף את הדוכן מסביב, מתכופף ומרים את הבודדות שנפלו ועומדות להירמס וחושב על אותם רגבים וקרניים. אני מוסיף בראש זרע ועוד זרע, מסתכל אל השמש השוקעת וחושב על הקרן האחת שהביאה אל העולם את זאת שאני אוהב. וכשאני מוצא אותה בין כל הקרניים שנותרו, המתחבאות כעת בתוך השקיעה האדומה-סגולה הזאת, אני אוסף אותה בלי לשאול, ככה כמו שהיא ומכוון אותה חזרה אל הגוף שנה אצלי ביד. ואילו היא לא צריכה להודות לי, אני עושה מה שמצפים מכל אחד שהיה יכול להיות במקומי. תתפלאו, אבל בשבילי זה כמו לשרוק מנגינה במקלחת, אי אפשר לקפוץ שפתיים כשיש שיר בראש. הנה היא כבר שוב במקום, שלמה וטובה. צריך רק לדעת לכוון טיפה ולהחזיר את מה שאבד.

גיל הלר, Good men, שמן על בד, 120x80 ס"מ

המילה על פי מוזיקאים*

במקום הזה בפתחה

חזי לסקלי סיפר בריאיון שהיה רגע בו הבין שהשירה היא הדבר שהוא זקוק לו בשביל לחיות, יותר מכל האמנויות האחרות שעסק בהן. הוא אמר גם כי הוא יודע שהוא לא נחוץ לה, אבל היא נחוצה לו.

*

נדמה שזהו התיעוב הסמוי שיש לי כלפיה; השפה. האבסולוטיות שלה. היא נשגבת ועל-זמנית – מדי. אוחזת את העבר וההווה והנצח יחד, באלגנטיות חיננית לא מתאמצת למראה.

מעצבנת.

כשהיא מוצלחת זאת אומרת.

אנו איננו כאלה. אנו כבני כאדם כלומר. אנו חלופיים ופגומים, חלקיים ושאיננו נשגבים, בכל צירוף שניתן לנסח. כל מה שיש לנו – הדבר היחיד שבו אנו גוברים על השפה – הוא הממשות.

אנחנו ממשיים והיא ל א. אנחנו מתקיימים גם בלעדיה. גם בלי להגות אני יש אני.

קיום מכוער יותר אולי, קטן יותר אולי, פגום יותר בלעדיה, מאשר אתה, בוודאי, אבל עדיין ולא פחות מכך – קיום.

זהו נשקו החבוי, האירוני-טרגי של האדם בעיני. ועתה אשתמש בו נגד השפה ללא רחם, כמיטב יכולותי. המלל הזה, העומד כאן, הוא מתקפה על השפה. לכוחותי גייסתי שלושה שכירי חרב. אנשי מוזיקה, ובעזרתם אנסה לחשוף בעורמה פזיזה את נקודות התורפה שלה ולהכות

* לבקשת העורך, המדור לא נערך לשונית.

בה בסלעים זעירים עד שיאזלו לנו.
שנאלם והיא תיוותר לבדה. גדולה. נהדרת. עדיין.

הקטעים המופיעים כאן הם פיסות של שיחות שלמות שהתקיימו.
ההמלצה היא לקרוא את החלקים בנפרד ולשלבם בהאזנה לחומרים
של המופיעים.

יעל בדש

אלבומים: "Dos Amantes", להקת בלאדינו; "Nedudim", להקת בלאדינו בשיתוף Fifth house ensemble; "קופרי", יחד עם גוראן ברגוביץ' ותזמורת החתונות והלוויות

להאזנה לשיר
סרקו את הברקוד

"הוא אורב לי"

אבירי

מתפרשת, מתעלסת

הוא שירי"

(קופרי)

האלבום האחרון שהוצאת הוא "קופרי", תרגום ועיבוד של שירים שכתב גוראן ברגוביץ', יוצר יוגוסלבי. מה היו האתגרים בלהפוך אותם לאלבום עברי?

חלק מהשירים נכתבו כשירים שבהם גבר מדבר, אבל בגלל שאני שרה אותם, הייתי צריכה לחשוב איך אני מביאה את כל הרעיון הזה למקום של אישה. למשל השיר "בחושך" מדבר במקור על המושב האחורי של הרכב. גבר מדבר על אישה שהוא נמצא אֶתה ובסופו של דבר מה שהוא רוצה זה להיות אתה במושב האחורי. היא רוצה שהוא יצא אתה, שהוא ישקיע בה, שזה נורא סבנטיז והיום זה לא עובד. זה עבר שינוי לאישה שחיה היום. רוב הטקסטים באלבום הזה תורגמו או נכתבו לפני כמעט עשר שנים כשהייתי במקום אחר. חייתי בתל אביב, לא הייתי במערכת יחסים קבועה, בחורה צעירה, עם הורמונים, אז שיר כזה לקח למקום כזה עם כל הסיפור.

אם אני מנקה את הרובד השפתי, אז כן, השיר הוא נטו מה שאת אומרת. אבל בגלל שהשפה מוגבהת או נקייה יותר הדברים מקבלים איזושהו טוויסט.

כן, העברית היא שפה כל כך יפה. גם ביומיום אני משתמשת בשפה

גבוהה, אז מטבע הדברים טקסטים שאבחר לשיר יהיו בשפה כזאת. אני לא חושבת שאנשים לא משתמשים בזה היום. יש פשוט יותר אופנה שכותבים בשפה שהיא אולי יותר של רחוב, אבל לא כולם עושים את זה ולא כולם חייבים לעשות את זה.

בכלל לא. מה שאני אומר הוא שהשירים נוגעים במקומות מיניים, חופשיים, ועם זאת בשפה יפה, וזה עובד. השפה לא מצוחצחת מדי, לא מתיפיפת וזה אחד הדברים היפים באלבום בעיני. נדמה שזה מצריך אותך לנוע על קו שהוא מצד אחד נקי ועם זאת עדיין להעביר את הדברים כמו שהם, בלי לברוח הצדה בשפה.

המטרה היתה באמת להביא את היצרים שקיימים במוזיקה הצוענית, את התשוקה. זו מוזיקה שמלאה ביצרים ותשוקה. הרבה מאוד מהשירים מתעסקים באהבה, בסקס, בחופשיות. ועם זאת המטרה בפרויקט הזה לא היתה פרובוקציה. זה שיתוף פעולה שקרה לי מדבר לדבר, והתחיל במקריות במפגש עם גוראן. לא ידעתי על מה השירים עד שתרגמתי אותם. פרובוקציה לשם פרובוקציה לא עניינה אותי. אין לי בעיה להיות בוטה, אבל זה לא שם בשביל זה. זה שם אם זה משרת את השיר, אם זה נותן את הניצוץ הזה שקופץ החוצה ונוגע בלב או באוזן או איפשהו ומעורר רגש או מחשבה אצל מי ששומע.

לפעמים שיר צריך לשרוט, ודווקא מתוך השריטה משהו מתעורר.

אז איך לוקחים את העברית, שפת הקודש, שהיא שפה עם המון מטענים והקשרים, שיוצרים כבודות מסוימת, ומכניסים לה את האנרגיה של הלאדינו, של הצועניות, של הכאן?

אני מתה על זה. העברית היא שפה עם המון אנרגיה פנימית בכל מילה, בכל הברה, בכל דימוי. היא מרטיטה לכבות מבחינתי. השפע הזה שיש בשפה הוא מדהים, כי הוא מאפשר לדייק. לדעתי, כשאנשים משטחים את השפה זה מתוך עצלות.

נגיד בשיר "עונג שבת" הכותב אבי עדאקי עשה שילוב מאוד יפה של חתיכות מתוך שיר השירים ומקורות יהודיים נוספים, עם שפה יומיומית ויצא שיר שמדבר על ארוטיקה בשפה מאוד ציורית, גבוהה

ודתית לפרקים, אבל מתובלת בהומור. למשל בפזמון: "כמו בליל כלולות אקרא/ בוא אליי, בוא בי, בוא עליי/ היחיד מבתוליי/ ושאהבה נפשי" אז יחד עם ההגשה של השיר, ההקשר הטקסטואלי והמלודיה נוצר משהו אחר, מאשר שאנחנו אומרים: "שאר כסות ועונה", שזה כינוי כולל למחויבות הבעל כלפי אשתו במשפט העברי או "על משכבי ביקשתי את שאהבה נפשי", שזה ציטוט מתוך שיר השירים. וזה היופי של מוזיקה, שהיא יכולה לשנות הקשרים.

איך זה קורה?

אני חושבת שזה משהו רוחני גבוה מאוד של הדבר הזה שבכלל נקרא צלילים ומקצב, כי צלילים ומקצב לא נמצאים שם רק בשביל לעשות לנו כיף. הם משפיעים על מצב הרוח שלנו, על הביטוי שלנו. במוזיקה הטורקית נחשפתי לזה המון. למשל בתקופת ימי הביניים הכנסייה אסרה על שימוש בתופים באירופה.

למה?

כי קצב מכניס לטראנס, קצב מעורר רגשות, והמטרה של הכנסייה היתה לסתום את הכול. להכניס את הכול, לנטרל. זה לא הולך יחד עם דת – רגשות וטראנס – אז הכול היה במקצב של אחת שתיים שלוש ארבע, אחת שתיים שלוש ארבע, סדור ומרובע. איפה היה השבע? איפה היה חזק? למקצבים יש יכולת להכניס אותך לטראנס רוחני ולעורר רגשות, וגם למלודיות מסוימות, ואפילו למרווחים בין צלילים, שזה בכלל משהו מרתק כשהולכים על מוזיקה טורקית ולומדים את המקאמאת.

מה זה מקאמאת?

המקאמאת הוא מודוס של צלילים, בדרך כלל של ארבעה. הם מופיעים במוזיקה ערבית, במוזיקה הטורקית, איפה שמשתמשים גם ברבעי טונים ולא רק בחצאי טונים כמו במוזיקה המערבית. אני חושבת שבמוזיקה הטורקית יש מעל שלוש מאות מקאמים שונים ויש מקאם לכל דבר בעצם. מקאם שהוא יותר של בוקר, של התעוררות, מקאם של ערב,

מקאם שעוזר לך להתפלל, או יותר על צער או יותר שמחה, יותר אביב או קיץ או חורף.

וזה דוגמה נורא יפה של למה המוזיקה מחוברת, מבחינת איך שהיא משפיעה עלינו, התדרים שנוגעים בנו. אנחנו לא מאוד ערים לזה בימים, אבל הסיבה שאנחנו מתרגשים ממוזיקה, זה זה. גם הקצב ובטח ובטח הצליל.

כי מה זה צליל? כמה צלילים יש? כמה צבעים יש? זה אותו דבר. זאת שאלה גם של כמה מדויק אתה יכול לשמוע אותם. יש את הצלילים הברורים ואת החצאים שביניהם שרוב האוזניים יכולות לשמוע. את הרבעים שבאמצע לא כולם יכולים לשמוע. זה עניין של הרגל ועניין של פיתוח שמיעה. זה כמו שאני אשאל אותך כמה גוונים של אדום יש. אתה יכול לענות על השאלה הזאת?

שישה, סתם...

אינסוף, אז גם אינסוף צלילים, אינסוף צבעים. אנחנו הגדרנו שירוק זה ירוק וכחול זה כחול.

נכון. וההגדרה הזו משתנה בין תרבויות.

אבל גם יש קשתות של ניואנסים, כל כך קטנים שלא תמיד אנחנו יכולים לשים לב אליהם. אני חושבת שהיכולת שלנו כבני אדם היא מוגבלת. יש חיות שיכולות לראות או לשמוע יותר טוב מאתנו, אז מה שאנחנו רואים ושומעים זה לא בהכרח רק מה שיש. יש אינספור צלילים ואינספור תדרים שיכולים להשפיע ולגעת. לכן מוזיקה היא רוח מבחינתי.

היא רוח, אבל היא תמיד צריכה להתחבר למשהו בשרי, למשהו טכני.

נכון ולכן זה עבר התאמה. כדי שתוכל לנגן אותה וליצור אותה אתה צריך להכניס אותה לכלי שצריך להיות מסוגל לנגן אותה, ואתה צריך להגדיר מה הוא יהיה מסוגל לנגן ומה לא. ולכן, נגיד, יש כלים שמסוגלים לנגן יותר רבעי טונים והם יותר גמישים, ויש כלים כמו פסנתר, שהם יותר ברורים, של חצאי טונים, ואי אפשר לשחק אתם.

ואיך משפיע על טקסט כל העניין הזה?

אני חושבת שברגע שאתה לוקח טקסט קיים עם לחן או בלי, גם אם הוא מקורי חדש וגם אם הוא עתיק, ואתה רוצה להלחין אותו, אז אתה רואה קודם מה הטקסט מבקש ובטח ובטח שאתה תשתמש בעושר המוזיקלי שקיים כדי לעזור לטקסט לקבל את המהלכים ההרמוניים ואת המלודיה שתשרת אותו בצורה הטובה ביותר.

את המשמעות של הטקסט?

בטח, כי אתה יכול לקחת טקסט מדהים שיקבל לחן לא נכון, שלא משרת אותו, ולא תשמע את הטקסט שהוזמר שר. הוא לא יגיע אליך. אותו טקסט שיקבל לחן שמקפיץ אותו החוצה יחדור לכל הלבבות. זו גדולה של מלחין.

אז טקסט הוא דבר מוזיקלי קודם כול במהות שלו.

בטוח שכן, כי הטקסט מבקש את הלחן.

כשאנחנו מדברים, גם יש לחן בעצם. ואז השירה היא סוג של עיבוד של זה או הקצנה.

ביטוי שלו, כמובן. שוב, אפשר לקחת את אותו הטקסט ואת אותו הלחן ולתת לו הגשה אחרת מבחינת השירה והוא יקבל משמעות אחרת. אפשר לעשות משיר שירת חתונות קצבית עם הומור עצמי בתוך ההגשה והשיר יקבל משמעות מסוימת, ואפשר לקחת אותו למקום יותר נוגה וכואב ואותו הטקסט עם אותו הלחן יקבל משמעות אחרת לגמרי. בדיוק כמו כשאנחנו מדברים. כשאנשים אומרים משהו באופן ציני או כשאנשים אומרים משהו מתוך כאב, האינטונציה משנה את מה שמגיע לצד השני.

חד משמעית.

אז כמובן וכמובן גם בשירה.

גְּדֵי רוֹנָן

אלבומים: "דבק", "נגרים", להקת דבק; "1:1", "ברזל", "אושר", פרויקט 1:1; "החצר האחורית", הרכב החצר האחורית. "הרצל בולברד" (מיני אלבום), "אומרים שזה אתה", סולו

להאזנה לשיר
סרקו את הברקוד

"אתה אומר שזה חיים
חיים אומרים שזה אתה
[...]

אומר זה לא שפוי
זה תיכף יסתדר"

(אומרים שזה אתה)

יש לך הרבה עשייה מוזיקלית הקשורה בשירי משוררים. למה דווקא שירים כאלה?

כי כשאתה בא להלחין אתה מחפש טקסטים טובים, ובשירה יש טקסטים מעניינים, עמוקים. עם זאת, קוראים לזה שירה, אבל בתוך ספר שירה אני יכול למצוא בדרך כלל שיר או שניים שמתאימים להלחנה. בתוך החיפוש הזה אני עובר בריצה על המון ספרים והמון שירים וכשיש משהו שמדבר אלי, אני מלחין אותו. זה לא שאפשר להלחין את כל השירה, אפילו כמעט שלא.

איך אתה בוחר?

יש שירים שעל הדף עובדים בתחכום והם מדהימים, אבל עם הזמן, כדי לשיר פיזית את הדבר, הבחירות שלי הולכות למקומות שיש שיר ושהשפה בהם היא עדיין משהו שאני יכול למצוא את עצמי אומר או חש.

ומה מבחינת המוזיקה של שיר?

כשאני מוצא שיר שרוצה להיות מולחן, אז יש בו כבר משהו גם בחלוקה הפנימית ובמקצב. מילה שנותנת גרוב או מפעילה את הדמיון. אני רואה משפט שיש לו איזה קצב ואני רוצה להמשיך אותו. משהו שאני קורא בלב כבר באיזשהו קצב, אינטואיטיבית כבר מזהה אותו. זה מין דבר פופולרי להלחין שירה, אבל הרבה פעמים יש תחושה שזה לא היה אמור להיות מולחן, שזה היה אמור להישאר על הדף. ניקח שיר פופ שיש לו משהו קליט ואתה שם לו מילים מתוך ספר שירה – אם זה לא עובד ביחד זה מיד יקפוץ החוצה – כשהטקסט מנותק מהמוזיקה או שהוא מאולץ עם איזה צליל ואלו לא מילים שאתה רוצה לשמוע עם צלילים. ויש את הדרוגמאות ההפוכות, שזה לא היה יכול להיות יותר טוב, שהצליל והמילים משרתים אחד את השני בצורה מושלמת.

*

יש הבדל בין מוזיקה של שיר כתוב לבין מוזיקה של שיר מושר?

כשיש שיר מושר על המוזיקה, אז הוא הנושא. וכל המוזיקה משרתת אותו. כשאנחנו חופשיים משירה וממילים, המוזיקה יכולה לעוף להמון מקומות. בשיר היא באה לעוף עם המילים ומשרתת אותו, כבר מהשלב של הלחן ועד העיבוד. כבר בלחן זה הרעיון: שהוא ישרת, ירים מילים, ידגיש מה שרוצים, יצניע. יש לזה המון כוח, כמה אתה מושך צליל, או כמה אתה בוחר להפיל אותו במקום מסוים בקצב, זה כל הטריק הזה של ההלחנה.

*

הלחנת אלבום שירים של יענקל'ה רוטבליט. כשאתה מלחין אלבום כזה, אתה מרגיש שאתה עדיין יוצר בתוך הדבר הזה, שיש לך מקום לביטוי?

בטח, כי אני גם מלחין את זה וגם שר את זה. ואם כבר בחרתי להלחין ולשיר את זה, סימן שזה משהו שמדבר אותי.

איך אתה הופך את זה לשלך?

זה קורה באופן טבעי כשאני מתחבר לשיר. מכל חלק בשיר יש לי מקום שזה שולח אותי אליו או תחושה או תמונה או משהו אחר מהחיים שלי. בנוסף, כשאני בוחר טקסט לשיר, רוב הדברים שעשיתי היו מול הכותב. יצא לי להיות עם הכותב בקשר, ואם משהו לא הרגיש לי שלם, כן יצא לעשות שינויים כדי שאני ארגיש שלם אתו.

מה זה אומר?

זה אומר שברוב הדברים שעשיתי לא היתה קרושה לטקסט. עם יענקל'ה כן יש תחושה של יראה והמון כבוד, אבל גם שם ועם החצר האחורית [הרכב המבצע שירים של יענקל'ה רוטבליט, א"ש], הרבה פעמים הוא הביא דברים, שמה לעשות, קיצרנו פה ושם כדי להתאים למדיום הזה, או שינינו דברים שהופכים את השיר ליותר זורם, קומוניקטיבי.

מה היה השיח שם?

אם זה הטקסט או ההפקה או העיבוד, מקשיבים לשיר עד איזה רגע שבו אומרים, אוקיי, זה לא עובד לי פה, ואז מנסים להבין מה. הרבה פעמים זה עניין של מבנה או טקסטואלי או מוזיקלי שמרגיש שרוצה שינוי, רוצה טוויסט. בשיר "מענה קולי" של יענקל'ה הוצאנו שתי שורות שהיו כמו פזמון. עד שם השיר הרגיש כמו כל מיני דברים ונתון להמון פרשנויות והפעיל משהו ברגש ובדמיון, והלחנתי וברקתי אותו, וכשהגענו לשם זה כמו הסגיר את כל הטקסט והפך אותו לדבר אחד. הוא פתאום הפך אותו להומוריסטי יותר, זרק אותו הצדה קצת. ברגע שאתה מחבר מנגינה לטקסט נוצר עולם, ואז הרבה פעמים עם הטקסט אתה בא לקראתה. כשקרה הדבר הזה אמרנו, אוקיי, נוותר על השורות האלה, ואז הוא שלף במקום שורה חדשה. אלו דברים שעד שאתה לא מרגיש שהם שלמים אתה בודק ומחפש.

אמרת שהשילוב של המוזיקה יוצר עולם. איזה עולם הוא יוצר?

כשיש לך לחץ שעובד עם המילים, יש לך את הדבר הזה שיותר גדול משניהם. אם המילים מונחות על הדף הדרומי, כשזה עובד המוזיקה מרימה אותו החוצה והמילים יכולות לעשות דברים שלא שיערת שהן יכולות לעשות.

ברוב המפגשים שהיו לי עם משוררים או עם אנשים כותבים, והלחנתי משהו שלהם, שקרה טוב, הם היו בהיי מטורף מהדבר הזה. כשמשורר חווה את המילים שלו מושרות באמת.

*

קורה שטקסטים מחליפים אצלך מנגינות או להפך?

יש טקסטים שאם עכשיו אני מסתכל עליהם, אני לא רוצה להראות אותם לאף אחד. אבל הם הביאו מנגינות שאחרי זה חזרו לשולחן ונכתבו מחדש, הרבה מהן לאלבום האחרון גם. היו לי כמה שירים שהיה להם לחץ טוב ובטקסט זה לא קרה.

הלחן נבע מתוך טקסט שלא החזיק?

כן, לחן שנבע מתוך סערת רגשות או סיפור אהבה, איזו אכזבה או משהו כזה, ועם המילים האלה יצאה מנגינה ממש חזקה, אבל אחרי זה המילים לא שרדו.

*

אני שואל את עצמי מה יש בהופעה, שמישהו שר, שהופך אותה למה שהיא. יש טקסט על נייר והקורא עושה אתו מה שהוא עושה, ויש מוזיקה, שהיא עושה את מה שהיא עושה, אבל כשזה מתחבר יחד להופעה, זה הופך למשהו ממש אחר.

כן, זה עוד נתון של הרגע שמצטרף לזה, של הצורה.

נכון, יש בזה משהו שהופך את זה לנוכח.

זה כבר קסם של הרגע, של הלחווה את זה. אני יודע בדיוק על מה אתה מדבר, מעניין אם אוכל להסביר אותו. יש זמרים שאני שומע בהקלטה את האלבום שלהם, ואני שומע אותם בהופעה וזו חוויה אחרת לגמרי, הרבה יותר טובה, יותר חזקה, הרבה יותר כובשת. יש בזה משהו מאוד מחייב מצד הקהל ומצד האמן. מחויבות לרגע הזה, שזה יקרה.

נוצרת איזושהי אמת בחדר.

כן. זה קשור אולי באקט הפיזי של שירה. פיזית לשיר, זה רגע שהוא מנותק ממחשבות, יש בו נטו אוטופוט, וכשמתערכבות שם מחשבות, הן יכולות רק להוציא אותך מזה. אני יודע שכשאני שר אין בי שום מחשבות וספקות. ברור שזה הדבר שקורה כרגע שהוא אולי קצת מדיטטיבי. הרגע הזה שבו אני נקי.

מדיטטיבי, אבל בחדר מלא אנשים.

בדיוק, אבל כולם בקשב, הם גם כן על זה. אם אמרנו שהשיר או הזמר הוא הנושא שבא על המוזיקה, אז כולם על הדבר הזה בסופו של דבר. כל המעטפת היא בהקשבה לזמר ולמילים, זה מה שתופס אותם.

והאנרגיה הזאת חוזרת אליך בתור המבצע?

היא שם מהרגע שיש את הסיטואציה הזאת, אפילו עוד לפני שהיא מתחילה, יש שם התרגשות. שבאמת תמיד שם. הופעה צריכה להיות בנויה מדויק ונכון, לפחות כמו ששיר אחד קטן בנוי, כמו המבנה הזה. אתה צריך להתייחס אל זה כאל יצירה אחת של שעה. שהנפילה תהיה בזמן ושנחזור גם בזמן. וזה בהחלט מעיף. זה רצף אחד שבנוי מכמה שירים. סדר אלבום זה אותו עניין. גם כשישבנו על סדר האלבום הזה ניסינו ליצור איזה עניין של איפה זה משאיר אותך ולאן אתה הולך עכשיו וכמה זמן אתה צריך בין לבין. החלטנו לקחת באמצע הפסקה, כמו צד ב' של אלבום, כי הרגשנו שנדרשת נשימה יותר ארוכה וששם זה בסדר. בדומה להתעסקות בשיר והאינסטינקט

הזה של עכשיו זה עובד לי ועכשיו זה לא. זה קשור לאיך שאנחנו תופסים את הקצב. כל מי שאוהב מוזיקה יוכל להגיד לפחות שמהו קרה, שמהו הפסיק לקרות. אולי לא יהיו לו את המונחים המדויקים, אבל הוא ירגיש.

ואיך אתם כמוזיקאים מקצועיים מתקשרים את זה, את המקום האינטואיטיבי של זה?

אנחנו בחזרות עובדים על הדברים האלה, על המבניות. מגננים את השיר. נגיד וניגנו אותו עד הסוף, כי הוא היה איכשהו בסדר, נגיע אל הסוף והמתופף או מישהו יגיד שלפני הפזמון היינו צריכים לרדת קצת יותר, או בו תנקה פה קצת.

אתה עובר למטפורות כל הזמן, אתה שם לב?
כן?

ננקה, נחתוך, נרד, נפילה...

בשבילי זו לא מטפורה, אלו הכלים.

אבל אתה מדבר אותם כמטפורות. כנראה שהמטפורה היא כבר הדבר עצמו אצלך.

בדיוק. זה הכול כמה אתה ממלא את החלל בצליל. המון פרמטרים. עוצמה. כשאני אומר לנקות, אז נגיד, שם הבס לא ינגן ורק יישאר מעבר תופים לבר. זה דווקא יוציא אותו החוצה יותר. כלומר, כל דבר בא על חשבון משהו, ולכל דבר יש את המקום שלו. כשאתה בונה עיבוד שמרגיש נכון, אתה רוצה לשמוע כל דבר כשהוא מגיע, צריך שלא יהיו מלחמות בין כלים. אז בוחרים, פה נרווח, פה אני רוצה לתת איזו גדילה, צניחה.

מה זה אומר צניחה, גדילה?

כלומר, תחושה של התעצמות.

מה זה אומר התעצמות? (שנינו צוחקים), אולי נבנה מילון של מוזיקאים. זה יכול להיות פרויקט מעניין.

שנגמר איזה חלק בשיר ואנחנו עוברים לחלק הבא בין בית לפזמון וזה יכול ללכת בקאט נקי, זה יכול להיות בהכנה עוצמתית יותר, של גדילה. זה הכול התעסקות בדברים האלה בכל שלב. עדיין לפי התחושה הראשונית שאתה שומע משהו. זה תמיד הכי קל בשמיעה אחת ראשונה, לדעת מה עבד ומה לא, או אם אתה בא בבוקר לעבוד, באוזן נקייה, לפני שאתה חוזר על זה אלף פעמים.

זה מזכיר מאוד עבודה על טקסט.

כן. בכל השלבים, בכל השכבות של המוזיקה, הכול מאוד דומה. עכשיו אני עובד על הפקה שבה אני עובר על ערוץ ערוץ וכל ערוץ הוא כלי שונה, א"ש] בהקלטה ושומע אותו כיחידה אחת. כמו פאזל, וכשאתה מרכיב את הפאזל נכון, אתה מצליח לייצר עוד משהו מעבר לשיר שיושב על קצב. המוזיקה בפנים מצליחה לייצר עוד סיפור ואז זכית בכמה דברים. זה מה שאני שואף אליו, גם להביא טקסט בעל משמעות, וגם לא לאבד את העניין של מוזיקה והכיף שלה. שהטקסט יהיה הדבר שיוכיח את השיר, אבל אני רוצה גם ליהנות מהעולם שלה, אם זה לזוז, שהמוזיקה תעשה את מה שהמוזיקה עושה בתחושות.

שהמוזיקה תעשה את הדבר האינסטינקטיבי, החושי שלה.

כן.

זה מה שהכי מעצבן בשפה בעיני. שהיא לא חושית. היא קודם כול עוברת דרך סמלים, כלומר קודם כול דורשת פענוח.

אבל כשמצליחים עם שפה לייצר איזו תחושה, זה המון. זו הצלחה גדולה.

כן, זו צליפה, כדור לראש ונגמר הסיפור. מוזיקה זו ארטילריה.

אמרת את זה מדויק. כמו שאמרת, זה דומה, אבל בכתובה אני מרגיש

שהחזרה, הליטוש של הדבר, אני לא רוצה להגיד שזה יותר קשה, אבל מוזיקה, גם כשהיא לא מלוטשת, היא יכולה לעבור. היא יכולה להיות קצת לא יושבת כמו מכונה, יכולה להיות כל מיני דברים מקובלים, אבל כשהשפה לא מלוטשת, זה מרגיש כמו נפילה אחת גדולה, כי אם אין את הדבר הזה שמוביל, זה מיותר. זה כאילו דוחפים משהו שלא אמור להידחף החוצה. המוזיקה היא חתיכת שופר לטקסט, זה דבר ענק, ואם אתה פתאום מפמפם משהו שלא היה אמור להיות שם בכלל, זה לא עובד. אבל כשהוא עוצמתי והטקסט טוב, אז אתה מקבל את כל הדברים ביחד.

טל פוגל

אלבומים: "ערימות של חלומות", סולו; "אל החצר הגדולה", סולו

להאזנה לשיר
סרקו את הברקוד

"רוצי הכי רחוק
אבל אף אחד לא רודף אחרייך
אולי זה הצל של עצמך
כמו ציפור שחורה בוכה מעלייך"

(אל החצר הגדולה)

מה התחיל קודם, המנגינה או הכתיבה?

המנגינות. זה התחיל בגיל ארבע-עשרה. הייתי מדמיינת מנגינות ואחר כך הגיעה הכתיבה. הייתי כותבת יומנים כשהייתי צעירה. תמיד היה בי את היצר הזה של כתיבה, לאו דווקא בחיבור למוזיקה. ואיכשהו הכתיבה היומנית הזאת הפכה למשהו שיותר נראה כמו פואמה – משפטים יותר קצרים, שיש איזה ניגון בתוך המילים, קצב, חיתוכים מסוימים. זה היה צורך פנימי לבטא דברים שהרגשתי. זה מודע עכשיו כשאני מדברת על זה, אז זו היתה התפתחות טבעית.

וכשהתחלתי להתנסות בהקלטה ביתית של מנגינות, קיבלתי רצון לשים על זה גם את הקול שלי. לקחתי טקסט שכתבתי, חתכתי כמה מילים, הוספתי חרוז ונוצר לי שיר ראשון. נראה לי שזה מגיע מתוך רצון להעמיק באיזו נקודה, ליצוק תוכן, כמו שעושים זום-אין. פתאום את רוצה לראות יותר צבעים, כמה מרקמים בכמה עולמות, וזה מגיע מתוך הצורך של הכיף של המשחק שבין החזיתות האלה. רציתי להעמיק את התחושה.

ואיך זה התפתח?

אהבתי את המשחק הזה. זה פתח עולם חדש שיכולתי להביע את עצמי בו.

אבל את זה גם המוזיקה עשתה. מה המילים הוסיפו לזה?

עוד ממד. אני מאמינה שביצירה אין גבול לדברים שאתה יכול לשחק אֶתם. אלו הכול צורות ביטוי. ולכל צורת ביטוי יש צבע, טקסטורה, עולם שהוא שלה. בשילוב של העולם הזה – של הכתיבה והמילים – הרגשתי שמהו התחבר, שהן מרימות אחת לשנייה. בחיבור בין המנגינה למילים נוצר רגע שנתן משקל, יותר כוח – גם למנגינה וגם לטקסט. תחושה של, עכשיו הבנתי למה המנגינה הזו נכתבה ולמה הטקסט הזה נכתב ולמה הם ביחד. הם נתנו זה לזו זכות קיום.

*

את גם קוראת שירה?

זה בא לי בתקופות. דליה רביקוביץ היא הפייבוריטית שלי. אני אוהבת את הרגשות שלה, איך שהם יוצאים פנימה, (מתקנת), יוצאים החוצה.

יוצאים פנימה זה יפה.

נכון. אני מאוד אוהבת שירים מולחנים. שירים של אמנים שהצליחו לזכך לתוך רגע מינימליסטיות יפה.

מינימליסטיות היא דבר שמקיים יצירה בעיניך?

אני מאוד מאמינה במינימליסטיות. פחות מילים, פחות אקורדים, פחות תווים.

ומה נכנס בחלל הזה?

לא נכנס. זה היופי במינימליסטיות, שהפשטות היא לא פשטנית, היא פשוטה.

ומה המלאכה שהופכת שיר שהולחן לנכון?

אני חושבת שנטו האותנטיות והכנות. כשאמן כן עם עצמו ויכול להיות

כלי שום חומות או מסיכות, פשוט להעביר החוצה את הרגש שלו בצורה הכי כנה, בלי טרנדים ומניירות – האמת המוחלטת הזאת – זה מה שקונה אותי כמאזינה.

וזה התפקיד של המוזיקאי, להיות כן עם המוזיקה של השיר?

תמיד, בטח.

אפשר לשמוע כשמוזיקה היא לא כנה?

נראה לי שכן. אני לא יודעת להגיד איך, אבל לפי התחושות שלי אני פשוט יודעת להרגיש. הרבה פעמים אנחנו הולכים לראות הופעה של מוזיקאי ויוצאים בתחושה של, וואי איזו הופעה מעולה היתה, זה לא סתם שרואים על אמן שיש לו איזה נצנוץ, זו האמת הזו. האמת היחידה הזו שלו שהוא הולך אֶתה ומעביר אותה הלאה. אני לא יודעת להגיד איך זה קורה, אבל זו תחושה כזו, שכשאמן נוגע בך, אז את יודעת את זה.

אמת היא לא דימוי? היא לא דבר ששואב כל מיני מושגים לתוכו?

ממש לא. אמת היא הדבר הכי בסיסי ואמתי שיש, הכי מציאותי.

אני מתכוון, שכשאני שומע "אמת", נדמה לי שיש מתחת לזה משהו. אני לא בטוח אם זה מצביע על מה שהאמן עושה, על מה שקורה לקהל או על מה שקורה עם המוזיקה. זה מושג שיכול לערבל כמה דברים יחד.

בעיני אמת היא ממש לא משהו ששואב או מערבל דברים. אם אין לך את האמת הפנימית שלך, אז, ככה זה מרגיש לי, מאיפה אתה יוצר?

אמת של מוזיקאי היא אמת אישית שלו?

בוודאי. אמת היא הדבר הכי פשוט שיש. היא מה שמעמיד אותך במבחן אל מול העצמיות שלך, אל מול האמונות שלך. היא כמו משהו שגדל אתך, כמו עמוד שדרה. וזה מאוד חשוב ליצירה.

אם אמת של מוזיקאי היא אישית, איך היא הופכת למשהו בימתי, שמאזינים יכולים להתחבר דרכו למבצע?

אני יכולה להגיד שבטקסט קל לי מאוד לזהות אם מישוהו שם את עצמו או לא, אם מישוהו כן אתי עכשיו או שם שטנצות. גנב שורה מפה, שורה משם, וכתב משהו שהוא מגניב לכתוב. ובעניין של המוזיקה – שם יותר קשה לי להסביר. אתמול הייתי בהופעה של Granddaddy, הרכב שהגיע מארצות הברית, בבארבי, וזה היה פשוט, אני מנסה להעביר את התזה שלי לגבי Coolness: בן אדם עולה לבמה והוא לא בא מעליך, הוא בא עם עצמו, לא לאיזה שופוני. כל כך קולים, כל כך רגועים, לא מאבדים משהו עם עצמם. אלו בעיני אמנים שהם כנים, שהם לא צריכים להתייף בשטיקים ושטויות.

אז איך זה נעשה משהו שאת כמשתתפת בהופעה יכולה לחוות יחד אתם?

דרך ההרגשה שלי שהם באים לתת לי משהו עכשיו, שהם באים להעביר לי משהו. אני כמאזינה יכולה לחוות את הווייב שהם מביאים. זו פשוט ההרגשה האישית והאנרגיה שנוצרת בתוך החלל. אפשר להרגיש את הכנות הזו בכל תחום ביצירה.

*

מה הופעה עושה למילים? אם היית עומדת פה לבד ושרה, ועושה את זה שוב כשיש ארבעים אנשים מסביב, זה היה אחר.

כן. זו סוג של הרגשה שזה כבר גדול ממך. תחושה שזה כבר לא שלי. משהו שאני מעבירה הלאה. וגם בקטע של המילים. הרבה פעמים כשאנשים באים אלי אחרי הופעה ונותנים לי פידבק, זה הרבה פעמים על זה – הזדהיתי אתך פה, תודה פה, ממש הרגשתי טוב כששרת פה. המילים מאוד נותנות כוח לאנשים וזה משהו שלאחרונה מעודד אותי לדעת. שהיצירה שלי היא כבר לא משהו שבו אני אמנית אגוצנטרית שמרוכזת בעצמה, אלא למילים יש כוח והן מהדהדות אצל אנשים.

*

במקום הזה בסוף

אני מתהלך בעולם, מעט עיוור עכשיו.
מאזין, חשוף לי לפתע שיש רחש רב שחלף לידי לפני כן.
גם העולם המוחשי
מהדהד מתדפק.
לעבד ולפרש את הדבר הכתמי, שמו
בעברית, תודעה.
בכל צקצוק (כמה עוצמת צליל יש במילה זו לבדה).
נפתחה דלת ממשית. גודלה שונה. צורת
הדפיקה עליה אחרת, וכך גם הפעמון.
דינג דונג.

גיל הלה, A severe exercise for strengthening the back, שמן על עץ, 30x25 ס"מ

ללכת דרך קירות

כשהיינו ילדים אמרו ההורים שלנו: "בקרוב יהיה שלום, וכשתגדלו לא תצטרכו להתגייס לצבא. כשתגדלו לא יהיה צבא". כמו כל ילד בהיסטוריה האנושית, במהרה למדנו שהורינו משקרים. וכשפקעה סבלנותנו, לא קיווינו לשלום עוד. להפך, למדנו לאהוב את המלחמה. מאז יכולנו רק לקוות שהיא תיעשה מהנה יותר, מרגשת יותר.

איתן גדול ממני בארבע שנים. כשהייתי בת חמש והוא היה בן תשע, עוד האמנו להורים שלנו. באותו זמן אימא היתה לוקחת אותי לקניון לפחות פעם בשבוע. היא היתה הולכת להסתכל על בגדים, ואני בינתיים נשארתי בחנות הצעצועים. הייתי מסתכלת במדפי בובות הברבי החייכניות מסודרות בשורה בתוך קופסאות צבעוניות ולבושות בבגדים שחלמתי ללבוש בעצמי. תמיד אהבתי דברים יפים. משיימתי לסקור את כל מדפי הבובות הייתי יוצאת מחנות הצעצועים ומתחילה להסתובב בקניון. עקבתי אחרי חיילות שליקקו גלידה וריכלו על המפקדים שלהן וחשבת: איזה צבעים מכוערים יש למדים האלה, ואיזה מזל שלא אצטרך ללבוש אותם לעולם.

התלוויתי לאימא כי איתן עדיין היה צעיר מכדי להשגיח עלי אבל גדול מספיק בשביל להישאר לבד בבית. לא היה צריך לדאוג לאיתן. כשיצאנו לשעתיים־שלוש ידענו שהוא יישאר בדיוק במקום שהשארנו אותו: מול מסך המחשב שבסלון, מנסה לעבור את השלב האחרון ב"מלך האריות". טוב, זה לא לגמרי נכון. לטובתו אדייק: לא נדרש לו זמן רב כדי לעבור את השלב האחרון ב"מלך האריות". למעשה, הוא מיצה את משחקי המחשב של דיסני אחרי שעבר בקלות את כל השלבים של "ספר הג'ונגל" ו"צעצוע של סיפור". הוא לא ניסה את שאר המשחקים של דיסני, כי הם היו של בנות. הנה, איתן, אם יש לך דרך לקרוא את זה, אני מקווה שאתה מרוצה ושאינ לך טענות. אני יודעת שתמיד היה לך חשוב לדייק.

איתן לא שמח כשהבטיחו לו את השלום ובעקבותיו את חיטול הצבא.

אחרי שסיים לגבור על האויבים הגדולים של גיבורי דיסני המצוירים הוא עבר לשחק במשחק שבו עוברים בין מגוון אדיר של נופים, היכלים וחדרים, והדבר הקבוע היחיד בכל תפאורה הוא שמכוונים אליה אקדח. מרגע שאיתן גילה את המשחק הזה הוא היה צמוד למחשב גם כשלא השארנו אותו לבד בבית, וכשהצעתי שנצא לשחק במשהו אחר, הוא אמר לי לסתום את הפה. כשהגיע לגיל עשר כבר עבר את כל השלבים גם במשחק הזה, והתחיל לחפש משחקים מורכבים יותר, עם כלי נשק הרסניים יותר.

אני כבר הייתי בת שש. אחרי יום ארוך שבו הלכתי לאיבוד בקניון וכמעט גרמתי לאימא התקף לב, קודמתי לתפקיד יועצת האופנה האישית שלה והורשיתי להיכנס אֶתה לחנויות הבגדים. בגדים נעשו חשובים בכיתה אל"ף: חיי החברה של הילדים נהפכו מהעמדת פנים מבדרת בארגז החול לחיקוי משכנע יותר של חיי המבוגרים. גם אימא בדיוק שינתה את יחסה ללבוש – היא ירדה הרבה במשקל באותה תקופה, ושמחתי להתלוות אליה אל החנויות ולבחור לה מבין הקולבים פריטים שיחמיאו לגורתה.

בזמן שאימא הלכה והצטמקה איתן גדל. הוא תמיד היה ילד שמנמן, אבל מאז שהקדיש למשחקי מחשב שעות וימים הוא נעשה רחב וכבד יותר מכל ילד אחר בכל בית הספר. הוא ויתר על הניסיון להתחבב על בני גילו, שקראו לו פיל, בית ומשאית. ככל שנעשה גדול יותר, כן התרחקו ממנו הילדים האחרים ולאט-לאט הפסיקו להטריד אותו. מרוב פחד. אבל גם בגלל הריח.

אמנם היה די והותר צבא כשאיתן הגיע לגיל הגיוס אפילו בשביל לגייס משהו במצב גופני ירוד כמו שלו – אבל איתן לא קיבל את מבוקשו, בלשון המעטה. אף על פי שהביע עניין ומוטיבציה לשרת במגוון רחב של תפקידים, משירות מחקרי במכון לאסטרטגיה צבאית ועד להרכבה ותיקון של מכוונות מלחמה, התפקיד היחיד שהוצע לו היה מחסנאי זוטר, ועוד במחסן שאינו מכיל כלי נשק. האכזבה הזאת רק דחפה את איתן לשקוע עמוק יותר במשחקי המלחמה שלו. אני יודעת את זה היטב כי איתן שירת קרוב לבית, ובכל יום, בשעה חמש לכל המאוחר, פרם את כפתורי המדים המתפקעים, פשט את המכנסיים מרובי הכיסים והתיישב מול המחשב בגופייה לבנה, תחתונים ודיסקית.

אז כבר הורשיתי להישאר לבד בבית, הרי עלייתי לתיכון, וחזן מזה מזמן הפסקתי ללכת עם אימא לקניון. ראשית, מפני שהפסקנו ללכת לקניון מאז שהיה שם פיגוע רב נפגעים, ושנית, כי כמה חודשים אחרי הפיגוע אימא נפטרה מסרטן המעי הגס שהתפשט אל הוושט ומשם למיתרי הקול.

שנות השירות הצבאי של איתן ושנות גיל ההתבגרות שלי היו שנים עדינות ונעימות. כשהייתי קטנה יותר וביקשתי מאיתן לשתף אותי במשחקים שלו ולהסביר לי עליהם, הוא סירב בתוקף. בתור חייל הוא היה הרבה יותר רך כלפּי, או אולי פשוט תשוש ומובס מכדי להכריח אותי הרחק מהמחשב, כמו שהיה עושה קודם לכן, במלחמות הראשונות בדורנו. ואילו אחרי שהתגייס לצבא, במלחמה השישית או השביעית, הוא היה יושב ליד המחשב בסלון, ואני רבצתי על הספה ליד כיסאו, לפעמים רק כדי לשהות בקרבת ריחו החריף אך המוכר. מאזינה לקולות היריות וההפצצות שבקעו מהמחשב בעודי צופה בטלוויזיה במבזקים מיוחדים מהחזית או בסדרה על תיכון באמריקה, מסובבת את הראש בכל כמה דקות כדי לעקוב אחרי המשחק של איתן.

המלחמות הראשונות שחווינו עוררו בהלה בכולם: הגננות, הבייביסטריות, המורות, ואפילו אבא, שתמיד היה אדם רגוע וכשאימא היתה בחיים היה אומר שהיא עושה עניין מכל דבר. אחרי כמה שנים של מתקפות פתע הדדיות ולא באמת מפתיעות פעם בשנה־שנתיים, לרוב בחודשי הקיץ, כולם התחילו לחשוב על המלחמה הבאה כמו על החג שהם הכי פחות אוהבים: הם ידעו שהיא נוראה ובלתי נמנעת, אך שיש להם סיכוי סביר להתחמק ממנה לפחות השנה, אם לא גם בשנה הבאה. וכשנאלצו לשתף פעולה, מילא. לעתים המחיר היה גבוה – פה עימות דרמטי, שם מוות של אדם קרוב – אולם לעתים דווקא היה רווח בצד האסון. איש לא סירב לעיטורי גבורה ולאפשרויות מפתות לקידום מקצועי בתעשיית הביטחון כמו שלא מסרבים לצ'ק שמנמן מדודה נשכחת.

ובסופו של דבר גם איתן קיבלה הזדמנות להפיק את הרווח שלו. בפרוץ המלחמה התשיעית או העשירית התקיים איתן ממענק לחיילים משוחררים. הוא היה קם בשעות הבוקר שגבלו בצהריים, אוכל קערת קורנפלקס גדושה מול ערוץ אקראי בטלוויזיה, ומיד ניגש למחשב לשחק

ב"תורת המשחקים", משחק שבו נדרש ליישם מיומנות עיקרית אחת: בקיאות במשחקים אחרים. כל שלב במשחק התבסס על משחק אחר בהיסטוריה של משחקי המחשב, והמשחק כמובן נעשה קשה ומסובך יותר ככל שהשחקן התקדם בשלבים ומצא פרוצדורות יותר ויותר סמויות ממשחקים מוכרים. איתן לא חש מאתגר, אבל נראה נחוש להשלים את כל השלבים עד סיום המשחק. כשהבטתי במסך מעבר לכתפו הרגשתי נוסטלגית. אפילו זכרתי כמה מהפרונות למשחקים הישנים, והייתי רומזת אותם לאיתן מפעם לפעם. הוא מצדו היה צועק עלי שאסתום את הפה. פתאום הכול שוב היה כמו פעם, בתקופת המלחמות הראשונות, כשלפעמים במקום לצפות בסרטים מצוירים הייתי צופה באיתן מקפיץ את סימכה בין עצים ושיחים.

באחד השלבים המתקדמים שוב זיהיתי את האקדח המשוטט בין נופים. הפעם במקום הטיול הרגיל בין מרדף אחרי לוחמי גרילה ביערות ובין חיסול כנופיות פושעים במאורות סמים, היד האלמונית על ההדק חיפשה אחר גיבורי משחקים ידועים אחרים. אחרי שאיתן חיסלה את ריימן, לארה קרופט ומשפחת סימס שלמה הוא שקע באדישות גדולה עוד יותר. הוא התחיל את כל המשחק מחדש, הפעם מאתגר את עצמו באמצעות הקשה על המקלדת ביד ימין בלבד. ביד שמאל הטיס אל פיו חטיף משקית שהעמיד על מסעד הספה. הוא נראה משועמם וכבוי, ונעשה חיזור ושמץ יותר, הולך ונבלע בתוך השכבות העורפות של גופו. בשל העוצר הכללי שהוטל באותם ימים, גם אני החזרתי, ועלי להודות שגם שמנתי קצת. פתאום שוב נראינו כמו אחים.

השנה האחרונה שלי בתיכון מיאנה להסתיים. בחינות הסיום נדחו עם כל מתקפה חדשה, כדי לאפשר זמן התאוששות לתלמידים שלקו בחרדה. ביליתי את החופשה הכפויה על הספה, מול ערוץ החיים הטובים, מתכבדת בחטיפים של איתן ובכך זוכה במעט יחס מצדו, כשצעק עלי להתרחק מהאוכל.

כשסובבתי את הראש אל מסך המחשב הייתי עדה למושא התשוקה החדש שמצא איתן: המשחק "ללכת דרך קירות", שהיה אפשר להוריד בחינם מאתר משרד הביטחון. איתן לא היה היחיד שחיי היום-יום שלו התמלאו במרץ וחיוניות בזכות המשחק "ללכת דרך קירות" – הזדמנות שסיפק הצבא לאזרחים להשתתף בלחימה בלי לעזוב את הבית ולהסתכן

בחזית, כחלק מ"היוזמה החדשה לשילוב העורף" שפיתח המכון החדש לאסטרטגיה צבאית.

בתוך זמן קצר כל מי שממילא בילה את ימי העוצר הכללי מול מסך המחשב שכח את עצמו במשחק האסטרטגיה החדש, שאפשר לאזרחים לעקוב אחר מבוקשים מקרב חיילי האויב דרך מצלמות שהותקנו בבתיהם על פי פקודה 154 של המשטר הצבאי באזור הסכסוך. שם ניווט בעכברו השחקן המסור להגנה על ארצנו ונכון להשקיע 24 שעות שבועיות ומעלה בכוח המשימה הווירטואלי, שאליו נרשם בעזרת מספר תעודת זהות, כתובת אי-מייל והצהרת אמונים אלקטרונית לצבא, למדינה ולתנאי המשחק. הניצחון במשחק התאפשר רק למי שהסתייע בסבלנות רבה ובשימת לב לפרטים. כל שחקן התבקש לשהות באחד מבתי המבוקשים במשך שבוע אחד לפחות, לעבור מחדר לחדר וממצלמה למצלמה, לצפות בכל פרט בדריכות, להתמקד בילדים הישנים ולהמתין שייפתחו ארונות סודיים, עד שישלים את מטרת המשחק: מציאת ראיות מרשיעות ושליחתן לכוחות המבצעים של הצבא.

כדי לברור את השחקנים הטובים ביותר, כשנקלעו שני שחקנים או יותר לאותו בית, הם נדרשו להילחם זה בזה במשחק יריות, מיושן אמנם, אך כזה שנטען במשמעות חדשה בשל ההשלכות מרחיקות הלכת של המשחק בחיים האמתיים. שכן, כפי שנכתב בתנאי המשחק: "כל שחקן שימצא מספיק ראיות להרשעת עשרה מבוקשים לפחות יקודם לדרגת בלש צבאי בכיר. לאחר עשרה מבוקשים נוספים יעלה השחקן לדרגת רב-אסטרטג, תינתן לו הסמכות לקבל החלטות ברמת הדרג המבצעי, ולהוציא אותן לפועל ככל שיאפשר לו הצבא".

איתן כמובן היה נחוש להרוויח את היוקרה שהחמיץ פעם, ונפטר ביעילות מכל יריביו מבית. ואז, כשעיירה שלמה של בתי מבוקשים היתה פנויה לסריקה באין מפריע, איתן ארב לאויביו במטבחים ובבתי השימוש בבתיהם, מעביר צילומי מסך של חפצים חדים ושל חומרים כימיים רעילים לבדיקתו המיומנת של הצבא, ולאחר מכן זוכה לציונים לשבח על נאמנותו הבלתי מתפשרת לעמו ועל חדות עיניו העוקבות אחר האויב דרך המסך. השחקנים שהביס רחשו לו כבוד ויחד עם רכבות אזרחים צפו במהלכיו כשירור חי באתר משרד הביטחון ושלו

לו הודעות עידוד והתפעמות מהישגיו.

במשך חודשים היה "ללכת דרך קירות" השיגעון שסחף את כל המדינה, והפך לאתנחתה המועדפת מהירידות התכופות למקלטים. השחקנים המצטיינים, ובהם איתן, קיבלו בחינם חיבור לאינטרנט במקלט הביתי, וכך לא נאלצו לקטוע את המשחק מרגע שמיעת האזעקה ועד ה"בום" שבישר את נפילת טילי האויב. לשם כך עבר איתן לשימוש במחשב נייד, על אף המקלדת הקטנה מדי לממדיו. זאת לא היתה הסיבה היחידה – הוא גם נעשה כבוד מדי לכיסא המחשב, ולכן נאלץ לשבת לידי על הספה, המחשב הנייד בחיקו. אז הייתי מציעה גם אני אל בתי המבוקשים, בחששמה – כאילו יכלו לצפות בי בחזרה דרך המצלמות הזעירות שנקבעו בקירות בתיהם – אך בעיקר בסקרנות למראה כורסאות עתיקות כמו בשוק הפשפשים, תכשיטים כבדים ונוצצים וכלי חרסינה שבוודאי הועברו מדור לדור.

מוכן ש"ללכת דרך קירות" התחבב על עוקביו לא בזכות האוצרות הצנועים של נשות המבוקשים, אלא בשל המתח והסיפוק שהעניקו לקהל שחקנים כמו איתן בסריקת בית אחר בית. לאחר שהוכיחו את עצמם והסגירו עשרים מבוקשים או יותר הורשו השחקנים שעלו לדרגת רב-אסטרטג להוציא לפועל את חיסולם, זה אחר זה, בנשק לבחירתם ובזווית הצילום העדיפה עליהם.

הצפייה במשחק נעשתה הפעילות החביבה על משפחות כשבועות העוצר הארוכים. בכל הארץ הורים, ילדים, סבים וסבתות ישבו על הספה מדי ערב, ממש כמוני וכמו איתן. בזמן שהוא תמרן בין קיר אחד למשנהו ואני צפיתי בו בדריכות, גם הם צפו בו מהמסכים בבתיים, נחים מהארוחה שהגישה האם או הסבתא, מתפעלים ממהלכיו היעילים של איתן בבתי משפחות האויב, שלפעמים גם הן עוד נמצאו בשעת הארוחה ולפעמים כבר הגיעו לשלב שאחריה, כולם יושבים יחד על הספה. הצופים לא ידעו מיהו איתן, אבל שיערו שהוא ידען גדול בתורת הלחימה וחייל מצטיין לשעבר, אפילו טייס. יש להודות, היה לו שם של טייס.

איתן שלח גדוד חיילי רגלים להעמיד את אחד המבוקשים מול כיתת יורים בחצר ביתו, פקד על גדוד השריון לדרוס בעזרת טנק מבוקש אחר בדרכו אל הסופרמרקט ואף התנסה בסיכול ממוקד כאשר, לאות

הוקרה, קיבל מהצבא את הקוד והסיסמה להפעלה ביתית של המל"ט החדש ביותר. מאמציו הבלתי נדלים והיצירתיות שהפגין במערכה הביאו אותו למעמד של גיבור לאומי, וההוצאות להורג, שהתבקש לערוך סמוך ככל האפשר לשעות צפיית השיא, הפכו אותו לשם דבר בעולם הבידור ולמודל לחיקוי בקרב גיימרים צעירים.

בקושי נפערו סדקים בתמיכה בו כשבטעות חיסל משפחה שלמה של מבוקש, ואילו המבוקש עצמו נמלט. הכול היה אמור להתנהל כמתוכנן, לפי המעקב המדוקדק שערך איתן אחרי המשפחה במשך חודשים: הוא ידע בדיוק באילו שעות המבוקש נמצא לבד בבית המשפחה, וייעד לאותה שעה הטלת פצצה שתהפוך את הבית כולו, והמבוקש בתוכו, לענן אבק. הצבא והציבור הסכימו פה אחד שאיתן לא היה יכול לצפות את השינוי הפתאומי בשגרת חיי המשפחה דווקא באותו אחר צהריים. ומכל מקום, היתה בהפצצה משום תרומה לביטחון המדינה: טעותו של איתן אמנם הובילה להחטאת המטרה העיקרית של המבצע, אך בני משפחתו של המבוקש הוכרו לאחר מכן כמבוקשים בדיעבד, שכן אין לדעת מי מהם תכנן להשתמש בסכיני המטבח.

אני לא יודעת אם איתן הרגיש יותר אשמה על הרג של משפחה שלמה, או שמא הניעה אותו הבושה בכישלונו לבצע את המשימה כמתוכנן. אני מייחסת לאיתן אשמה ובושה כי אלה רגשות רכים ואציליים, רגשות עגולים ומכווצים של התכנסות. אולם למעשה מעולם לא דיברנו על רגשות. העובדות לאשורן אינן עיגול אלא קו, קו עבה ומרובה קפלים שלוקח אתו את המחשב הנייד, ולראשונה בעוצר הכללי ההוא של המלחמה התשיעית או העשירית, יוצא מן הבית ונוסע רחוק, ובהגיעו אל היעד מתיישב בין חורבות אותו הבית שהופץ לאחרונה, מכוון אליו את המצלמה הקבועה בקיר היחיד מקירותיו שנותר עומד, מזמן אליו מל"ט בלחיצת כפתור ובהקשת שם משתמש וסיסמה, ואז, לעיני כל הצופים – לא לפני שהוא לוחץ על אסקיפ ויוצא מהמחשב בצורה מסודרת – מחכה בסבלנות לפצצה שתנחת עליו ועל הקיר האחרון שנותר מן הבית.

סליחה, איתן, אני יודעת שלא בדיוק כך ניסחת את הבקשה שלך, אבל אתה מכיר אותי, כשהמציאות לא יפה אני רוצה לפחות לספר עליה סיפור יפה, פשוט וסימטרי; ובכן, אפשר בהחלט לסכם זאת כך: איתן

ביקש להיקבר בבטון. אך ליתר דיוק – ולאיתן היה חשוב הדיוק – הוא ביקש להיקבר בתוך אחד מאותם עמודי קבורה בקומות שהתחילו לבנות בבתי העלמין הצבאיים ההולכים ומצטופפים. אני ואבא לא יכולנו לערער על כך, איתן מילא ביוזמתו את טופס "קבורה אפשרית" מס' 563 עוד כשהתחיל לשרת ביחידת "ללכת דרך קירות". אפילו שעתה נמנה עם הדרג האסטרטגי, ולפיכך היה זכאי למנוחת עולמים באחת מִחֶלְקוֹת המפקדים או הלוחמים.

הקבורה בקומות נועדה לחיילים שגופם רוטש עד כדי חוסר יכולת לזהותם. נודע לי שבשל זירוז תהליך הגיוס בשנים האחרונות, בנוגע לכמה מהחיילים האלה אפילו התעורר ספק אם השתייכו לצבאנו או שמא היו חיילי האויב. קשה לדעת כשמדובר בכמה איברים מפויחים ותלוליות עפר. הקבורה בחלקה זו כמובן נעשית ללא שם החלל, וכדי לא ליצור הייררכייה בין חללי המלחמות השונות, שאחדות מהן הצריכו עוז וגבורה רבים יותר מן האחרות, גם לא צוין שם הקרב שנפלו בו או התאריך שבו אירע. כיום אני מצטערת שלא סימנתי את מקום הקבורה המדויק של איתן ביום הלוויה, כשהבטון עוד היה לח. מאז אני מבקרת בבית הקברות הצבאי אחת לשנה, אבל למרבה המבוכה לא מצליחה להיזכר באיזו קומה הוא קבור. אני מביטה בקבר האחים האנכי שאיתן בחר לעצמו, ולא יכולה להכריע אם הוא נמצא בקומה התשיעית, או שמא בקומה העשירית. אני מביטה בקבר הזה ומתאמצת לראות בו את איתן, אבל רואה רק קיר.

מומו לכיש

*

הַנְּשָׁמָה שְׁלִי כְּלָה מְסַפֵּר
מְלִים מְפָזְרוֹת
כְּמוֹת הַמְּשֶׁךְ
הָאוֹר וְהַחֲשֶׁךְ
נוֹכְחוֹתֶךָ
עוֹשִׂים אוֹתִי

כְּמוֹת הַנְּשָׁמָה
מְפָזְרוֹת כְּלָה
הָאוֹר, הַמְּשֶׁךְ
הַחֲשֶׁךְ שְׁלִי
מְלִים מְסַפֵּר
עוֹשִׂים אוֹתִי
נוֹכְחוֹתֶךָ

כְּמוֹת הַחֲשֶׁךְ
מְסַפֵּר הָאוֹר
מְלִים שְׁלִי מְפָזְרוֹת
עוֹשִׂים נוֹכְחוֹתֶךָ
כְּלָה-אוֹתִי
מְשֶׁךְ הַנְּשָׁמָה

הָאוֹר וְהַחֲשֶׁךְ עוֹשִׂים אוֹתִי נוֹכְחוֹתֶךָ

כְּלָה מְפֹזְרוֹת
מְשֹׁךְ כַּמּוֹת הַמְּלִים –
מִסְפָּר הַנְּשֻׁמָּה שְׁלִי

נֹכַחְוִיתְךָ הָאוֹר וְהַחֹשֶׁךְ.
הַנְּשֻׁמָּה שְׁלִי מִסְפָּר
מְפֹזְרוֹת מְלִים
עוֹשִׂים אוֹתִי כְּלָה, כַּמּוֹת וּמְשֹׁךְ

הַנְּשֻׁמָּה שְׁלִי וְנֹכַחְוִיתְךָ הַמְּפֹזְרוֹת
מִסְפָּר מְלִים
כַּמּוֹת הָאוֹר כְּלָה
וּמְשֹׁךְ הַחֹשֶׁךְ
עוֹשִׂים אוֹתִי.

הַנְּשֻׁמָּה שְׁלִי וְנֹכַחְוִיתְךָ עוֹשִׂים אוֹתִי
חֹשֶׁךְ,
אוֹר,
מִסְפָּר,
מְשֹׁךְ,
כַּמּוֹת,
וּמְלִים. כְּלָה
מְפֹזְרוֹת

נטע גורן, Orange Night, שמן על בד, 28x18 ס"מ

בְּשׁוֹרָה

במיטה אנחנו קונכייה אחת. אני יודע רק ללפות ולהתפנק, איני יודע פֶּעַל מהו. אתה עושה ואני מעכב; מקק רצוץ, כינור לכאב העולם, ממתין ל־petite mort בסבלנות מרשימה. מעלי אתה הר סיני, הר אדם של חוקים טובים שנחקקו רק בשבילי. צמד המילים הבא שנאמר, "אני קרוב", הוא צומת רב משמעות שמדרבן אותך לתת הכול. תנועות הגסיסה של המקק ההפוך הן שיקבעו את עוצמת ההצלפה של הכפכף המכה. על ספקטרום הקולות שכבר שמענו על מיטה זו אני מפיך קול חדש שיש בו מן הצרירות, משהו חלול ונטול שחוק או דמע.

מול קטלוג התורמות של אורגון רפרודקטיב מדיסין אנחנו צמד שוביניסטים. פותחים פרופילים ומצקצקים: זאת כן וההיא לא. אלימינציה קשוחה שמשאירה בסופו של דבר את האחת עם החיוך שקצת יזכיר את האחות, האם, האחיינית, בת הדודה. זו שנראתה הכי אותנטית.

פורטלנד בסתיו, אפורה בנהר ובגשר. נשים שהן גִּנוּם מְהֻלָּךְ, תנורים במנוסה. הבניין ענק ובולט מרחוק: אוֹ-אֶרֶאם בגופן שחור על רקע הקיר הלבן. בפנים אני לקוח והם אמריקאים. הן, אמריקאיות. מעבירות אותי מכורסה נוחה אחת לכורסה נוחה אחרת. כל העוברת במסדרון קדה ומחייכת, האוויר מתומחר. הפְּלֻטָּה אפור-משרד עם טוויסט רציני של חום-בית. רק רצייתי לוודא שאתה הוא מיסטר כך וכך. והיד שמשמנת לי שלא צריך לקום ואפשר להמשיך לשבת. כשמגיע הרגע לפגוש את אלוהים, מנהל הקליניקה הדוקטור בנקווסקי, אני נותר ספיצ'לס. תרצה לשאול משהו, הוא מפציר ושואל, ולי אין שאלות. כי איך יהיו שאלות מול הגבר הלבן בשער המאפיר, בעל ארשת ההקמת־אימפריה־זועכשיר־אני־בשיא – לצדו האסיסטנטית הצעירה, האסיטית, היפהפייה, המעצימה, שנכנסה בתזמון מושלם כדי לעשות כאילו היא

מקלידה משהו חשוב. גם אני גבר לכן אבל הומו יהודי, אשכנזי אבל מורה. לא מקצוע ליבה.

חדר הטלת הזרע אינו גדול ויש בו תא סתרים בעל דלת נירוסטה באמצע הקיר שאפשר להניח בו את כוס הזרע כדי שיד לקוח לא תפגוש ביד לבורנטית ברגע הדביק. החדר המצוחצח הוא אחד החדרים במסדרון שמצדו השני נמצאת המעבדה. העובדה שבחוץ חולפים הלבורנטים ויכולים לנחש מה עושה מי שעושה שם בפנים מוצאת חן בעיני. השלֵט מדליק את הטלוויזיה אבל אני לא מוצא שום ערוץ לעזר. רק שלג, תקלה, אין בשורה. יש אסלה וכיור, מראה ושולחן זכוכית קטן. ולובריקנט בתוך שקיק כמו של מגבונים לחים. כשהפלזמה נכבית בטני משתקפת, בלי פנים או מפשעה.

לרדת אל קומת הכניסה, לקחת מפת תיירים קטנה מקארי צ'שייר, לחפש את חנות הספרים פאוולס שנקראת גם עיר הספרים. לטבוע ברחם הספרני הזר ולצאת כעבור שלוש שעות עם כמה פריטים שאין בארץ: 1. הנובלה הגרפית כחול הוא הצבע החם; 2. מדריך תסריטאות שלא ראה אור בעברית בשם מסע הכותב; 3. הרומן רה ליירי פרום תל אביב מאת רבעי אלמדהון; 4. מחברות יפות.

בקובץ הפי־די־אף של פרופיל האבות המיועדים אנחנו מחייכים בלי הפסקה, ומפגינים אופי ואיי־קיו בתשובות לשאלון האישיות. אחד מאתנו ענה תשובות מפורטות ואחד מאתנו ענה בקצרה. חלק מהתמונות מחמיאות וחלק סתם. אותנטיות היא שם המשחק. ברשימת ההמתנה לאם הפונדקאית אנחנו עומדים במקום כי יש עכשיו מחסור בנשים למען גברים החפצים בתאומים. לדמיין אותן אוחזות ברחמן ומצקצקות עלינו בקשת. זה כבר כמה חודשים ש־מיקומנו־ברשימה־ הוא: שלוש־עשרה. לפני כמה ימים הנשים שיצרו עבורנו את הפרופיל הזה הגיעו לארץ למסיבת קוקטייל עם קהל הלקוחות. היינו חולים, נפלנו למשכב בזה אחר זה.

גיל הטר, Woman with bottle, שמן על בד, 120x80 ס"מ

שרון אגסי

אבא

עֲרֵמוֹת שֶׁל עֶפֶר עַל פְּנֵיךָ הַיְפוֹת.
עַל הַלְחָיִים הַסְמוּקוֹת
שֶׁאֲמָרוּ שֶׁאֲפֹשֶׁר לְהַדְלִיק מֵהֶן
סִיגְרִיהַ.

וְהָאֵשׁ עֲדִין מִפְלֶסֶת דְּרָכָה
עָלֵי הַכּוֹתֶרֶת מִהַשּׁוֹשְׁנָה שֶׁבִשְׁעָרֶיךָ הַסְבוּךְ
מִבְּצֻבָצִים עֲדִין מִבֵּין גְּרָגְרֵי הַחוּל,
וּמִיִּתְרֵי הַכְּנֹר קְרוּעִים, קְרוּעִים
וְקוֹלֶךָ לֹא נִשְׁמַע.

עֲרֵמוֹת שֶׁל עֶפֶר עַל גּוֹפֶךָ הַחֲסוֹן.
וְהַכְּתָפִים הַרְחֵבוֹת
שֶׁנִּשְׁאָאוּ אֶת אַחֵי וְאוֹתֵי לְתוֹךְ גְּלִי הַיָּם הַשּׁוֹפֵעַ,
מִתְאַמְצוֹת עֲכָשׁוּ לְהִתְנַעֵר וּלְשׁוּב.
לְשׁוּב – וְלֹא אֶל הָעֶפֶר.

וְגַלְגְּלֵי הָאוֹפְנִים חוֹרְצִים בְּאוֹר
אֶת תְּאוּצָתָם. וְהַגְּרָעִינִים הַלְּבָנִים
שֶׁל שְׂשֵׁי וְכוֹסֵית הָעֶרֶק שֶׁהֲרַמְתָּ
”לְחַיִּים”, בְּחִיוֹכָה הַבִּישְׁנִי,
וְחִיוֹכָה הַבִּישְׁנִי, חִיוֹכָה הַבִּישְׁנִי
לוֹחֵךְ אֶת הַרְגָבִים, לוֹחֵךְ וְעוֹלָה
לוֹחֵךְ וְעוֹלָה עַל שְׁפֹתֹתֵינוּ
יִרְשָׁה.

שחרתיה*

"שבע ביום שחרתיה ולא ידעתי כי מפריעה אני אותה ממעשיה"
(עגנון, כפות טו)

בחמש איים חום להשיג טל לילה, חתולים התעוררו. היא הסתובבה כחיפושית בחושך, מהבית לחצר, מהחצר לבית. בדים התקשחו בזרועותיה עד שנשרו במטבח, חילקה את הכססים לשתי ערימות, אחת לסל, אחת לכיסא, זו ממתינה וזו פתורה. הכנסתי אצבעות לאטבי כביסה וצבטתי. נאנקתי ופתחתי, לחצתי שוב. מה את עושה, שאלה והתחילה לגהץ. קולות רדיו הדהדו בין הבתים. בוקר טוב לכל המאזינים ואתם המתעמלים, היכוננו! אדים עלו מן התחתונים, אגלי זיעה זלגו ממצחה ולאורך לחייה, לא ניגבה. הצמר שתי ידיך מתחת לברך, התמתחה והקשיבה, שמור על שיווי משקל, הנחה הקריין והיא התנגדה לו זקופה, עד שסיכם, זהו תרגיל שיווי משקל ואתה נפלת! גבותיה הצטמצמו, לחצה את המגהץ על הבד ולא הרימה עד שהכותנה הכחילה. הביטה בדלי הזבל שעלה על גדותיו, ניגבה ידיה בסינר ויצאה לשפוך את הפח. יצאתי אחריה ברגליים יחפות, פניתי לדרך החול, כפות רגלי נדקרו, אח. אז למה יצאת, שאלה בלי לשובב את הראש. אבנים ומחטי אורך צבטו את העור, נעמדתי על הדשא והבטתי בה. זכובים התקרבו אל הפח, לא להקה גדולה, רק חלוצי זמזום, שניים או שלושה, נמשכו אל מיצי הזבל. שפכה ומיהרה חזרה, סובכתי מאחורי הבית ורצתי דרך הדשא. השגתי אותך, חייכתי כשהגעתי כמעט ראשונה. אל תשקרי, הזהירה.

קול ישראל השעה שש, פתח קריין וציפורים נסקו מעל הבית. מביתה של השכנה נשמעו צעקות השכמה, עזבי אותי, רגז נער שקולו התחלף. לכי להעיר את הגדול, הורתה. ירדתי מהכיסא, שני אטבים עצרו את הדם באצבעותי כל הדרך לחדר. קום, אמרתי למיטה והסתובבתי. אור בוקר הדגיש גרגרי אבק באוויר, שחררתי אטב אחד ותפסתי בשיני

* ציטוטי פזמונים: "שיר הפנטזים" מאת חיים חפר; "שיר שמח" מאת מרדכי זעירא.

גרגר לבנבן, אטב שני המשיך לחנוק את האמה. הוא לא רוצה, הודעתי
וחיכיתי. אתה תאחר! באה ופתחה תריס שני. הגדול פָּקח עין, נהם
וסובב את הגב. היא הזיזה כיסא חורק וחזרה לגהץ. סיימה גופיות
ומשכה מכנסיים לקרש. בדים סירבו להיכנע, היא סמכה את משקל
גופה על המגהץ עד שיושרו כיסים וכפתורים, קיפלה בגדים לחצי,
לרבע, הכבסים נכוו ולהטו עד שקטנו כפתקי נייר.

הגדול התעורר ופסע לאמבטיה. לא לבזבז מים, צעקה, והוא המהם
התנגדות בפה מלא. שיר התנגן ברדיו, מניתי תחתונים לדגשי הפזמון;

לא מדינה נידחת,

לא משק מפורקֶּק,

הארץ מתפתחת

בצעדי עֶנְק.

זה עסק יסורי!

מספיק עם סנטימנטים!

הראש היהודי

ממציא לנו פֶּטְנִימִים!

שָׁקֵט, רגזה, והמשכתי בלב עד שתמה ערימת הלבנים המורתחים. מטוס
ריסוס התקרב, הנמיך ונטה לשדות מעל בית השכנים, כנף צהובה אחת
פנתה לשמים וכנף שנייה צנחה לתהום. הכלב נבח מצמא, והיא יצאה
למלא לו מים. מילאה קערה יבשה במי ברוז, ושרשרת ברזל גנחה לכל
אשר הלכה. היא שמה לפניו מים, נו, נפטרה ממנו, וחזרה. מיהרתי אתה
אבל הבטתי לאחור, לשונו של הכלב בלעה מים ושפכה רוק, שפכה
מים ובלעה רוק. היא מזגה חלב לסיר קטן, ולא נתנה מנוח למשקה,
שלא יגלוש, שלא יחדל. הניחה כוס אחת לפני כוס שנייה לגדול.
שבי, אמרה, כבסים סדורים נחו על כיסאות סביבי, צייתניים. הוצאתי
לשון, טבלתי את כולה בכוס, ונכוויתי בבכי. מי אמר לך לשתות, כעסה
וקראה לגדול, בוא, החלב קר, שיקרה.

חולצות לבנות המתינו לה על קרש, חפתים נקרעו משימוש והבד
הדק התפורר, רקמה חגיגית התכווצה אל עצמה כשנגעה בה. לחות
פשטה במטבח, אדים עלו בחלונות, עור פניה הסמיק, פיה נשף הבל,
ניגבתי דמעוֹתֵי ולא שתיתי עוד. הגדול בא, לגם בהרף נֶסֶ. רדפה
אחריו בחלון, לך זקוף, הוא היתמר לרגע אבל התכופף חזרה, שכמותיו

עגולות, כתפיו כפופות. קרום חלב נקרש בכוס והתכער, מבחוץ נשמעה השכנה מתווכחת עם בנה בקולות רמים והוא צחק לה. היא הקשיבה ולא נתנה דעתה למגהץ הלוהט על הלובן. אוח, העיפה גצים כשעלה עשן, העמידה את המגהץ על אחוריו וניתקה את הזרם. הלכתי אחריה לאט כשנשאה בגדים לחדר, סידרה מכנסיים בארון של הגדול ומכנסיים קטנים בארון שלי. מיינה עד שהתבלבלה, הניחה חולצה שלו על מדף שלי ומכנסיים שלי על מדף שלו. התעשתה והשיבה כל בגד למקומו בתנועת יד קבועה, בסדר מתעתע. תיכף תפסיק, ידעתי, כשלא תנוח עוד הרוח, כשלא תוכל עוד. מהר, אמרה כשנשברה, חמישה לשמונה. נטלה את זרועי, הרימה מברשת משוחה וניתקה את שיני, קרצפה את לשוני, שטפה את פני, את פינות עיני, מים גדשו את נשמתי. העמידה אותי כנגדה והברישה את שערי, פרעה קשרים, הכאיבה, פתחתי אטב שני.

היא ירדה שלוש מדרגות, ואני אחריה, הכלב השפיל מבט כשהפנתה לו עורף. ירדה במדרון החול ופנתה לכביש, השכנה עמדה בדשא והשקתה גומת עץ, רסיסי ממטרה לחלחו את בגדיה. דבורים מזמזמו כשחלפה והשתתקו, כשפנתה הלאה. הלכתי אחריה, מימין ערבות בוכיות, משמאל עצי תפוז. שמש עמדה במעלה הרחוב, כלב רץ, פגש בה והאט את צעדיו. דיברתי אליו בשאלות, איך קוראים לך? היא משכה בידי והכלב הניח לי ורץ הלאה. בפנייה לגבעת הגן אחזה בכפי, חול חדר לסוליות, צעדיה הפכו כבדים, סנדלי מלאו חמרה. שער גן הילדים נפתח לפנינו, העוזרת חיבקה אותי מן הראש ועד הגב, דגדגה את אצבעות הידיים עד שצחקתי בקול. היא ראתה, והלכה.

קרירות שררה בגן, ריח מרפאה עמד בשירותים, ילד פצע את ידו והגננת מרחה על מרפקו דיו, פינת הרופא היתה תפוסה, כבובות לא נגעתי, חמקתי החוצה. עליתי בסולם וזחלתי לתוך חבית לווהטת מחוסם קיץ, דופק האיץ בטבור, זיעה הרטיבה את שורשי השיער. גלשתי רותחת ורצתי לצל פיקוס, רוח עברה במצחי. הבטתי החוצה, אדי חום ציירו שלוליות שקופות מעל דרך חולית. מוכר אבטיחים וסוס רזה נקשו בלב הכפר, הסוס הרים את אוזניו כשחלף קרוב לגדר הגן, והרכין ראשו לאדמה כשעזב אותי. אבטיחים התגלגלו בעגלה, קרשי עץ וקליפות ירוקות נצלו בשמש, והמוכר קרא לבתים החתומים, על הסכין, איש לא

יצא. מאחת החצרות נער חמור כמשוגע, הוא צמא, ידעתי. הגננת קראה לי פנימה, הניחה מחט על תקליט, ושרה בפה פתוח:

אם גם ראשנו שָׁח

וְעַצֵּב סוֹכְבָנוּ –

הָבָה וְנִתְלַחַח

מִן הַשְּׂמִימָה שְׁבָנוּ

תריסי הגן היו מוגפים בצהרי היום, חום פשה בחריצי הדלת. ילדה אחת נרדמה, הילד שנפצע בבוקר התנחם במציצת אגודל, צלקות אטב סומנו על אמות ידי. מילים להבו מעל רצפה שחורה, אוויר נכלא בגרוני וחדל מלכת. מחט הפטפון חרקה כשהגיעה לבסיס התקליט, והגננת קמה, נשאה את זרוע המחט באצבעה והשיבה אותה למקומה. תפסתי אטב בכיס מכנסי ונתתי לו לנגוס בבד הכיס, לפתוח ולנעול חליפות. ילדים יצאו לשער ונאספו אחד אחד, אימהות פטפטו, העוזרת קראה לי החוצה אבל השתהיתי. חגתי בלב כיסאות ריכוז והסתחררתי, רצתי לדלת חתומה ונתקלתי בקוביות עץ עד שהעוזרת באה ועטפה את ידי בידה, החוצה. עברתי אפלה ולובן, בטון ואור, עד ששילחה אותי, מבטה אחרי. ישר הביתה, רחשה במנעול השער.

הלכתי שביל מחטים, חלפתי בריכת מים, שמש בהקה והשחירה. עץ אגוז רשרש ופרדס צינן כשקיצרתי דרכו עד שיצאתי לצעוד בחמה הלוחשת. האצתי בירידה עד שבאתי במעלה החול, סימני גלגלים פיסלו באדמה מלבנים ומקביליות, חריצים וגגות; חלצתי סנדלים ופוררתי אותם בכפות רגלי. הכלב ישן במלונה ורק השרשרת העידה על קיומו, שקט שרר בחצר, רדיו לחש מבית. הדלת חרקה והחזיקה אחרי. במטבח לא היתה, גם בסלון לא מצאתי אותה. בחדר השינה שכבה, פיה חתום, נשימתה פעורה. עליתי למיטה ולא סבבה, נדחפתי לשמיכה ולא הקשיחה. אור בקע מתריס, אלומות צילקו את מצחה, את אפה, צווארה. החלקתי מהמיטה, התעגלתי ככדור על שטיח, אחר כך דפדפתי בשבועון שנשמט ממנה; אישה בסריג ורוד חייכה, ילדה בצווארון מוגבה הרצינה. סגרתי את החוברת, ונער באופניים צהובים נופף מפתח בית, חיכיתי שתקום.

הדלת חרקה, הגדול חזר; טרק דלתות, ריח זיעה פשה בחדרים. בפסיעה אחת הלך לאמבטיה, וגירש אותי, עופי. חזרתי לחדרה, היא

פנתה ועורפה אלי. כבר שתיים, אמרה כשניסיתי להסיט את השמיכה, התיישבה והניחה כפותיה בתוך קבקים, רכסה כפתורי שמלה. סירקה שעה והלכה בפרוזדור. קוצת שיער אחת סירבה להתיישר אחרי שינה, ונותרה קפוצה מעל אוזנה. שיחקתי בשער ראשי במקום שבו קפץ שעה, תלתלתי באצבע, אבל הוא נפל ישר למקומו. ישבתי לשולחן המטבח, היא נעמדה מול החלון, לכי לרחוץ ידיים, הורתה. עליתי על שרפרף, פתחתי ברוז, מים ציננו את כפותי במקום שבו הכאיבו האטבים. היא שפתה מים בקומקום עד שצפצף, כיבתה ולא מזוגה. התיישבתי והניחה לפני מיץ, שתיתי עד שהכוס נותרה ריקה. היא הביטה ושבה לכיריים, הדליקה להבה כחולה תחת סיר גדול, אדי צלי עלו במטבח. לא רוצה עוף, קבלתי אבל היא לא השיבה, הניחה צלחת חמה לי, ספל חם לה. לעסתי והיא לגמה, בלעתי ושתתה. פשפשתי בכיס והוצאתי אטב, מספיק עם זה כבר, חטפה אותו וזרקה לקצה השולחן. שפשפתי את אצבעות ידי זו בזו עד שהאדימו.

בארבע הגבירה את הרדיו, קריין דיבר בריש, גלגלה את הכפתור הבורר והקולות היטשטשו, פעם נשמעה מוזיקה, פעם קריין אחר, לרוב, אוושת רעש. בתחנה אחת הנמיכה ומילים היו לבועות קטנות. יצאתי אחריה לגינה, היא השקתה את הפרחים, במהירות, מזיזה צינור מים מערוגה לערוגה, בוץ נזרק לרגליה. אוח, רטנה, נטלה את הפייה ושטפה את עורה, הניחה את הקבקים בצד ומחצה את כפותיה נגד מחצלת. שמש אחר הצהריים נטתה, צל קירר את הבית, רוח קלה נשבה בחצר. הכלב טרף עצמות ובשר שהשליכה לו, והביט בה בעין טובה כשהוסיפה מים לקערה. ילדים שיחקו בין הבתים, בממטרות. בזבז, אמרה, והביטה בי כשפניתי להשתכשך עמם בחצר השכנה. צחקתי בקול למשובה של ילדה אחת, והיא נכנסה הביתה.

בחמש קראה לי לרחוץ, ולא באתי. המתינה דקה אחת וקראה לי שוב, רוגזת. חיכיתי עד צעקה שלישית ורצתי הביתה, נשימתי מהירה. הורידה את בגדי, חפפה את שערי עד שלא ראיתי אלא שחור, ניגבה את ראשי במגבת, עד ששבה והופיעה לפני, אחרת באור הערב. היא הלבישה אותי בכתונת קיץ, התקינה ארוחה. הגדול צעק שאכל אצל חבר, שקרן, סיננה בשקט ושפתיה שחקו זו את זו כשהורידה מזלג וסכין שהניחה לקראתו. בערב עוד היו הילדים משחקים בחוץ, עוד האירה

שמש כתומה, אבל היא הדליקה אור, הגבירה את הרדיו, השעה שש
והרי החדשות. פניה עייפו, עיניה קטנו, גללה את הלילה. נטלתי את
האטב מקצה השולחן, וצבטתי.

יונתן קלדרון

אשכבה

אל תדאיג קמטים על פניך
דאגות יסדקו את פני השיש שלך
מצבתיך כבר עומדת בקצה הערב
ואני ממתין לך, מאהב

אז אל תניח לימים למצא אותך
אל תתן לירח לצרב את עורך
נשם עמק את הזר הפורח
אל תסיר מבט מן המראה

הלילה אשכיבה על מטת השיש –
נעוריה חומקים
מעינים סדוקות
אך אל תדאיג על פניך קמטים

הלא תדע, ילדי, הכתבת נחקה
שמה נחרץ
על פני השיש
מצבתיך עומדת מחכה

גיל הלר, Lemons, שמן על עץ, 50x40 ס"מ

שרון אגסי · שמעון אדף · הדר אורלנוב · יעל בדש
סיגל בן-יאיר · עדי בצלאל · אודליה גולדמן · נטע גורן
אסף דבורי · רחלי דור רפפורט · מאי דעאס · גיל הלר
יצהר ורדי · מומו לכיש · רמי מארק רום · שחר מזרחי
טל פוגל · רוני פינקרפלד · אליהו פכטר · אופיר פלדמן
יונתן קלדרון · גדי רונן · יפעת שחם · איציק שחר · ארז שחר
תמר שחר · עפיף שליט · שירי שפירא · עמרי שרת